

PODROBNÝ POPIS AKTIVIT

Příloha metodiky vzdělávacího
programu Škola pro udržitelný život
„Cesta labyrintem ŠUŽ“

PRO 2. STUPEŇ ZŠ

Program Škola pro udržitelný život realizuje Středisko ekologické výchovy SEVER

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

HORNÍ
MARŠOV
s.p.s.

ŠKOLA PRO
UDRŽITELNÝ ŽIVOT

Tento materiál vznikl jako pomůcka pro pedagogy, kteří se pustí na cestu labyrintem programu Škola pro udržitelný život a mají zájem o konkrétní aktivity (programy a návody), kterými cestu mohou naplnit.

Základním materiálem, který potřebujeme pro svou cestu v labyrintu ŠUŽ, je metodika programu „Cesta labyrintem ŠUŽ“. V metodice najdeme základní informace, popis kroků atd. V této příloze najdeme popis konkrétních aktivit, návody a postupy, které jsou vhodné pro jednotlivé kroky v labyrintu. Realizace aktivit a postupů dle návodů v této příloze je čistě dobrovolná, začínajícím pedagogům, pedagogům bez větších znalostí aktivních forem výuky či pedagogům realizujícím program ŠUŽ poprvé, však vřele doporučujeme, aby se s aktivitami nechali alespoň inspirovat.

Popis aktivit není v žádném případě „dogmatem“, ale má sloužit jak podpora, inspirace. Konkrétní vzdělávací celky, návody a doporučení (u kroků, kde není možné připravit jeden univerzální vzdělávací celek) je možné dle potřeby upravovat. Při úpravách je ale třeba myslet na naplnění vzdělávacích cílů programu ŠUŽ, viz metodika.

Aktivity byly tvořeny primárně pro žáky 2. stupně základní školy, určitě si je ale dokážeme přizpůsobit i mladším žákům. Několik námětů od pedagogů, kteří programy již vyzkoušeli, naleznete i zde.

Takže... Směle do toho a nechte vás inspirace provázet.

Karin Richterová
za tým programu Škola pro udržitelný život

Mně metodika velmi pomohla v tom, že mi ukázala spoustu možností, jak pracovat se žáky na projektu, který prospěje našemu okolí, ale i žákům samotným, jejich osobnosti a vztahům mezi nimi ve třídě.

Lucie Stillerová, ZŠ Bodláka a Pampelišky, Veliš

OBSAH

- 4 **ZAČÍNÁME**
- 5 **KROK NULA: Vytváříme bezpečné prostředí ve třídě**
- 5 Nastavení pravidel komunikace a spolupráce
- 11 **PRVNÍ CYKLUS PROJEKTOVÉ VÝUKY – vize místa**
- 12 **PRVNÍ KROK: Vnímáme místo i sebe**
- 13 Motivace – Jaké město chceme?
- 18 Vnímavost k sobě samému
- 23 Smyslové vnímání přírody, krajiny a místa
- 27 Mapování místa pocitovou mapou
- 32 **DRUHÝ KROK: Přemýšlíme o udržitelném životě**
- 32 Udržitelný život v místě
- 38 **TŘETÍ KROK: Poznáváme místo do hloubky**
- 38 Tematická výuka, mezipředmětová spolupráce a spolupráce s místními znalci a odborníky
- 48 Příběhy místa – jak vnímám místo
- 50 **ČTVRTÝ KROK: Plánujeme budoucnost místa**
- 50 Tvorba vize místa
- 65 Setkání a prezentace v komunitě
- 67 **DRUHÝ CYKLUS PROJEKTOVÉ VÝUKY – projekt pro místo**
- 68 **PÁTÝ KROK: Vybíráme a promýšlíme projekt**
- 68 Shoda na záměru projektu
- 70 Badatelství o projektovém záměru
- 73 Konkretizace cíle a kroků k jejich naplnění
- 77 **ŠESTÝ KROK: Realizujeme projekt**
- 77 Realizace a slavnost
- 79 **SEDMÝ KROK: Hodnotíme a promýšlíme, co dál**
- 79 Hodnocení a plánování dalších kroků
- 80 Aktivity na rozptýlení a obnovení soustředění

ZAČÍNÁME

KROK NULA: VYTVÁŘÍME BEZPEČNÉ PROSTŘEDÍ VE TŘÍDĚ

0 NASTAVENÍ PRAVIDEL KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE

Cíle: Žák vytvoří a používá pravidla efektivní spolupráce a komunikace

Důkaz o učení, výstup: Flipchart s pravidly komunikace a spolupráce

Čas na aktivitu: 140 nebo 45 minut

Čas na přípravu: Dle zvolených aktivit

Prostředí: Venku, lze i ve třídě

Autor: Tomáš Hawel

Zdroj, inspirace:

- *Ladění skupiny* – Trávníčková, S. (2015). *Workshop divadelní improvizace Bafni*.
- *Křesílka* – Vasquez, M. (2015). *Trénink mistrů improvizace*. Grada: Praha. 96-97 str.
- *Pexeso* – Krejčíková, L. (2013). *Klíčení – příběh a řemeslo*. PŠL: Praha. str. 64-65
- *Ovce a ovčák* – Neuman, J. (2000). *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Portál: Praha. Str. 222–223.

Pomůcky, materiál:

- *Křesílka* – židle pro každého účastníka, flip a fixy
- *Pexeso* – 64 karet (32 dvojic), páska na označení domečku pro každou skupinu, podložka a papír na zapisování počtu bodů družstev, flipový papír a fixy, pracovní list pro žáky a tužka
- *Tvorba pravidel* – Flipový papír, fixy na tvorbu plakátu s pravidly.

Anotace, shrnutí: Klíčem pro vytvoření bezpečného prostředí pro práci na projektu, a tedy i pro učení, je nastavení skupinových pravidel. Program popisuje možnosti, jak pravidla nastavit v závislosti na vyspělosti skupiny.

→ MOTIVACE, ÚVOD (5 MINUT)

Učitel je v roli vypravěče – takového Vševěda Všudybuda z Labyrintu světa a vypráví žákům následující text: *Čeká nás cesta labyrintem našeho místa, budeme ho společně objevovat, poznávat a vymyslíme, co bychom pro něj my mohli udělat. Při cestě však musíme být všímaví a zároveň znát pravidla toho, jak cestou labyrintem kráčet. Pojďme podhalit, jaké zásady by nám mohly na naší společné cestě labyrintem pomoci.*

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (115 MINUT)

Ladění skupiny (15 minut + 5 minut reflexe)

Nepovinná doplňková aktivita v případě, že pracujete se zcela novým nebo ne příliš fungujícím kolektivem žáků na druhém stupni.

Úkolem skupiny je rovnoměrně svým pohybem vyplnit prostor (třída, hřiště) tak, aby všichni měli stejnou rychlost. Necháme žáky rovnoměrně se rozestavit po prostoru a zadáme jim, ať se rozejdou a sladí rychlost a přitom rovnoměrně vyplňují plochu. Až budou mít rychlost běžného kroku a budou mít, jako skupina běžné tempo, seznámíme je se škálou

rychlostí 1 (nejpomalejší) – 5 (nejrychlejší). Běžný krok, který si žáci vyzkoušeli, je rychlost 3. Následně je necháme rozejít se rychlostí 3 a po chvíli jim řekneme, ať přejdou do rychlosti 5 a až budou stejně rychlí, tak do rychlosti 1.

Neustále žákům připomínáme úkol – vyplňování prostoru a rychlost. Chvilí zkoušíme měnit různé rychlosti a ladit skupinu.

Pak přidáme další pravidla:

- DI – žáci se rozejdou rychlostí 3.
- STŮJ – žáci musí všichni naráz zamrznout. Zastaví a zůstanou v pozici, ve které jsou. Zastavení musí působit jednotně.
- TLESKNUTÍ – všichni najednou vyskočí tak, aby dopad byl zcela synchronizovaný. Nejdříve vyzkoušíme na místě, když to žákům jde, tak za chůze.

Po zadání úkolů necháme žáky se rozejít, střídáme rychlosti zastavování a výskok. Co není povinné, ale žáky ještě více zpozorní, je výměna smyslu pravidel:

- STŮJ – skupina vyskočí.
- TLESKNUTÍ – rozejde se.
- JDI – zastaví a zamrzne.

ZŠ Višňová - Ladění skupiny

Na závěr žáci dostanou společný úkol – pohybujte se po celém prostoru, vyzkoušejte všechny rychlosti, alespoň 1x společně zastavte a 1x vyskočte. Úkol bude splněn, pokud provedení bude zcela synchronizované. Nikdo vás neřídí a nedává žádné povely. Máte na to 2 min.

Reflexe

Pokud žáci ještě nemají zkušenosti s reflexí, neděláme ji hned celou. Jde o to žáky pomalu nastavit na debatu o emocích po aktivitách, proto se žáků pouze zeptáme:

- *Jak se cítili, jak jim při tom bylo?*
- *Jak se jim dařilo naladit se na ostatní?*

Zbytek reflexe dokončíme při aktivitě křesílka (viz níže), kde se aktivity provádí.

Křesílka (15 minut + reflexe 20 minut)

Nepovinná doplňková aktivita v případě, že pracujete se zcela novým nebo ne příliš fungujícím kolektivem.

Hra ukazuje důležitost odpovědnosti jedinců za společné řešení. Učí jedince, že pro úspěch společného úkolu je klíčová vzájemná souhra a pozornost jedince, že strategie při řešení úkolu je dynamicky měnící se proces, na kterém je třeba se průběžně domlouvat.

V ohraničeném větším prostoru (třída, hřiště) náhodně a tak, aby nebyly orientované stejným směrem, rozmístíme židle ve stejném počtu, jako je počet hráčů (včetně pedagoga).

Každý hráč si sedne na jednu židli, otočený tam, kam židle směřuje. Jedna židle pro pedagoga bude volná. Pedagog se postaví na druhou stranu prostoru, než je volná židle. Cílem pedagoga je obsadit kteroukoliv prázdnou židli. Cílem žáků je mu v tom zabránit, tedy obsadit židli dříve, než si na ni pedagog sedne.

Pedagog si dá ruce v bok a pomalou konstantní chůzí za vydávání zvuků „gaga“ (představuje kačenu) jde k prázdné židli. Jakmile se žák zvedne ze své židle, musí ji obsadit někdo jiný. Tím vzniká zajímavý chaotický pohyb třídy.

Pravidla:

- Jakmile se žák zvedne ze židle, nesmí se na ni vrátit zpět.
- Kačena nesmí zrychlovat, všichni ostatní se pohybují libovolnou rychlostí.
- Nesmí se hýbat se židlemi, jsou pořád ve stejné poloze.

Odehrajeme s žáky 1–2 kola. Dáme jim 5 minut na to, aby si dohodli strategii, aby udrželi kačenu co nejdéle ve hře. Pak hru opakujeme. Pokud se žákům hra nedaří, tak jim dáme ještě prostor na to se poradit. V opačném případě hrajeme poslední kolo. Jeho začátek uvedete: „Do této chvíle se vám dařilo bránit židli 30 sekund? Zvládnete to 90 sekund?“ Časy stanovme podle reality skupiny, ale tak, aby to pro ně byla výzva. Případně žáky necháme stanovit čas samotné a podporujeme je pomocí otázek k tomu, aby si výzvu nastavili ambiciózně, ale reálně.

ZŠ Višňová - Křesilka

Reflexe

Nejprve zařadíme **teploměr pocitů** – nejlepší x nejhorší – žáci se postaví na škále pomyslného teploměru, která vede z jedné strany prostoru na druhou. Oslovíme několik žáků s otázkou: *Co volba jeho místa na škále teploměru představuje za pocit? Čím je to způsobeno?*

- Počasí (alternativa pro mladší žáky) – po místnosti jsou rozmístěny 4 karty (slunečno, bouřka, zataženo, polojasno atd.). Žáci se staví k té kartě, která nejvíce vystihuje jejich pocity při hře. I v této variantě se ptáme na pocity.

Následně posadíme skupinu do kroužku a společně vzpomínáme na průběh aktivity:

- Popište, jak jste při hře postupovali, jak hra probíhala?
- Co byly klíčové momenty, kdy se vám dařilo, kdy se nedařilo? Došlo k nějakému momentu, kdy nastala změna?

Poté položíme další otázky (nejprve žáci pracují samostatně a pak učitel píše nápady na flip):

- Co bylo klíčové ve spolupráci pro to, aby se vám začalo dařit?
- Co byste příště dělali jinak?

Nakonec ještě žáky vyzveme: *„Představte si, že budete připravovat společný školní projekt. Jak vám pomůže vaše zkušenost, poznatky, které jsme napsali na flip, k tomu, aby se vám dobře spolupracovalo?“* Zapišeme na flip.

Pexeso (30 minut + 30 minut reflexe)

Připravíme si karty pexesa - 32 dvojic obrázků (ideálně vytvořené z fotografií vašeho města), přičemž některé jsou si velice podobné. To je pro hru důležité. Na obrázcích jsou různé výjevy z prostředí města (budovy, parky, části mapy, hřiště – různé podobné detaily). Díky tomu zjistíme, jak žáci prostor znají.

V členitém terénu je rozmístěno 64 karet obrázkem dolů.

Metodická poznámka: Rychlejší alternativa je v nějaké vzdálenosti sestavit karty do sítě 8 x 8 tak, aby se dalo mezi jednotlivými sloupci a řádky chodit. Nouzová varianta je hrát v budově.

Žáci jsou rozděleni do týmů po 5–8 lidech (ideálně do 3 týmů). Každý tým má základnu – domeček – na okraji vymezeného území. Důležité je, aby týmy nebyly bezprostředně vedle sebe a neslyšely každé slovo druhého týmu. Cílem týmů je nasbírat co nejvíce pexesových dvojic.

Účastníci vybíhají z domečku (klidně všichni najednou, závisí na jejich strategii). V rámci jednoho vyběhnutí si mohou prohlédnout jen jednu kartu. Když si je žák jist, že si obrázek pamatuje, kartu otočí a vrátí NA PŮVODNÍ MÍSTO

a vrací se do domečku. Pouze tam je možné týmu předat informaci o tom, co na obrázku viděl a kde se karta nachází. Není možné si nic zapisovat, fotit ani jinak poznamenávat. Žáci nesmí s členy vlastního týmu mluvit ani jinak komunikovat mimo domeček.

Jakmile si je tým jist, že ví o dvou kartách s identickým obrázkem, nahlásí vedoucímu hry, že běží pro pexeso. Pro každou kartu se vydá jiný hráč. Během cesty k vedoucímu si žáci nesmí karty ukázat. Po návratu je předají vedoucímu, který zkontroluje, zda tvoří pexeso. Pokud ano, vrací je hráčům a ti získávají bod. V opačném případě musí oba hráči, aniž by si je vzájemně ukázali, vrátit karty na místo, odkud je vzali. Během toho nesmí donést jinou kartu.

ZŠ Višňová - Pexeso

Reflexe

- Vyjádřete jedním slovem, jak se po hře cítíte? Okomentujte své pocity.
- Napište v bodech na papír:
 - Jak jste v týmu během hry postupovali a spolupracovali?
 - Jak se během hry spolupráce postupně proměňovala?
 - Vypište 3 věci, které se vám ve spolupráci dařily a 3, které vám moc nešly.
- Sdílíme a píšeme na tabuli (flip):
 - Jaký plán byste zvolili příště?
 - Co byste příště změnili a jak?
 - Kde jinde byste mohli získanou zkušenost se spoluprací využít? A jak?

Metodická poznámka: Tohle není nezbytné, pokud nejsou porušována pravidla hry: Hra často vybízí k porušování pravidel. Je dobré, aby to jeden vedoucí sledoval při hře v terénu a pak na to poukázal v reflexi. Můžeme být i přísní a za porušení pravidel, např. když někdo promluví mimo domeček, lze vylučovat ze hry. Nicméně je spíše lepší se dodržování pravidel věnovat až v reflexi:

- Na prstech jedné ruky ukažte, jak jste během hry dodržovali pravidla? (1 prst = ne, vůbec nedodržoval, 5 prstů = ano, absolutně).
- Proč jste pravidla dodržovali? A proč ne?
- Jaký máte pocit po hře, když víte, že jste pravidla ne/dodržovali?
- Znáte ze svého okolí nějaké příklady dodržování, nebo nedodržování pravidel?

→ REFLEXE, ZÁVĚR (20 MINUT)

Tvorba pravidel komunikace a spolupráce (20 minut)

Před žáky visí flip – co fungovalo během spolupráce a co při komunikaci.

Další flip má nadpis Společná pravidla spolupráce a komunikace – všichni se podívají na flipy a společně formulují zkušenosti jako pravidla. Pokud pravidel není více než deset, tak je možné doplnit další, maximálně však deset, která ještě nepadla a třídě se zdají důležitá.

Zásady pro stanovení pravidel:

Formulujeme je v 1. osobě množného čísla.

Pravidla formulujeme:

- pozitivně - Co budeme dělat, místo toho, co nebudeme dělat. Např.:
 - Nevhodné: Nebudeme si skákat do řeči.
 - Vhodné: Mluvíme, když máme slovo.
- co nejkonkrétněji, měřitelně. Např.:
 - Nevhodné: Budeme spolupracovat.
 - Vhodné: Posloucháme, když mluví jiný.
- srozumitelně, opodstatněně a akceptovatelně pro všechny. Např.:
 - Nevhodné: Kluci se k nám budou chovat hezky.
 - Vhodné: Respektujeme názory ostatních.

Vytvořená pravidla hezky graficky zpracujeme a vyvěsíme na viditelné místo v místnosti a uspořádáme stvrzovací rituál – žáci se na list s pravidly podepíší jako symbol toho, že všichni s pravidly souhlasí.

Metodická poznámka: Doporučujeme, aby se žáci společně domluvili nejen na pravidlech, ale i na tom, co se stane, když někdo pravidla poruší a jak se budou připomínat. Pravidla si musí žáci sami formulovat, pojmenovat a kontrolovat – jinak se jimi nebudou chtít řídit.

Třída se domluvila na pravidlech spolupráce a zároveň došla k závěru, že pravidla jsou pro kvalitní fungování kolektivu nezbytná a nepostradatelná. Na závěr jsme se shodli na tom, že pravidla chrání naše psychické i fyzické zdraví, osobní věci i majetek školy a zároveň chrání přátelství a dobré vztahy ve třídě. Jako symbol zpečetění tohoto zjištění si třída vytvořila plakátek, který visí ve třídě na nástěnce všem na očích. Tuto aktivitu si žáci příjemně užili a v rámci zpětné vazby a sebehodnocení přiznali, že ji sledávají jako velmi smysluplnou a zároveň zábavnou.

ZŠ Libchavy

ZŠ Lukavice - Tvorba pravidel

ALTERNATIVNÍ KRATŠÍ VARIANTA (45 MINUT)

Ovčák a ovce (25 minut)

Motivace hry: Stařec znalý svého města učí mladé chlapce a dívky, jak procházet labyrintem. Proto, aby si ověřil, že rozumí učení, rozhodl se je vystavit zkoušce.

Realizace: V této hře musí ovčák dostat ovce co nejrychleji do ovčína. Ovce osleply, nemluví a ani pasák nemůže mluvit a nemůže se pohybovat. Úkolem žáků je tedy vymyslet komunikační systém bez mluvení a doteků. Tým po 6–8 lidech zváží, jaké signály je potřeba si stanovit. Na plánování mají týmy 10 minut. Poté si všichni hráči zavážou oči a vedoucí vybere jednoho z každého týmu a toho 2x poklepe na rameno – stává se ovčákem (žáci dopředu nevědí, kdo jím bude). Ovčák celou hru zůstává stát na jednom místě, ze kterého vidí na ovčín.

Vedoucí položí na zem provaz do tvaru U (ovčín) – vejít do ovčína je možné pouze otevřenou částí – a postupně rozmístí všechny žáky po místnosti, může je při tom lehce zamotat.

Následně mají žáci maximálně 10 minut na to, aby ovčák dostal ovce do ovčína. Používá k tomu smluvené signály. Ovce, které se dostaly do ovčína, jsou potichu. Mohou si případně sundat šátek. Vedoucí sleduje bezpečnost žáků, kteří mají zavázané oči.

Reflexe:

- Jaké pro vás bylo dohadovat se, jak budete postupovat?
- Jaká pravidla jste si domluvili? Jak jste při domlouvání postupovali? Co byl pro domlouvání klíčový moment? Co bylo při domlouvání těžké?
- Jak jste spokojeni s výsledkem hry?
- Která pravidla byla ne/funkční? Která byste příště udělali jinak nebo doplnili?
- Jak jinak byste příště postupovali při domlouvání pravidel, aby byl průběh domlouvání úspěšnější?

Zapisujeme na tabuli, co jsme slyšeli a před položením poslední otázky to žákům shrneme.

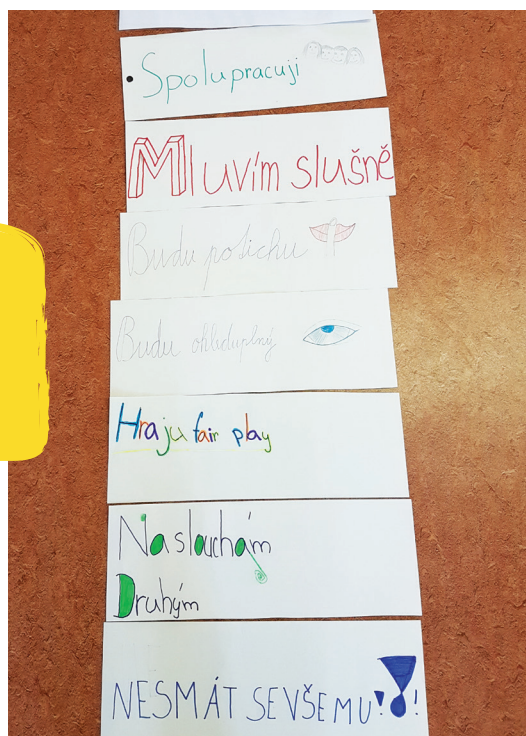
- Kdybyste příště měli hrát podobnou aktivitu na spolupráci, která pravidla byste na základě této hry chtěli použít?
- Každé z žáků napíše svých 6 klíčových pravidel pro spolupráci.

Metoda řeky na tvorbu pravidel spolupráce a komunikace (20 minut)

- 5 minut se baví žáci ve dvojici a shodnou se na pravidlech, která jsou podle nich nejdůležitější (v případě, že by pravidel bylo hodně, tak lze omezit počet, kolik jich musí vybrat);
- 6 minut se baví šestice žáků (postup stejný jako ve dvojicích);
- 9 minut se baví celá třída.

Při hře na Ovčáka a ovce se žáci ujistili v tom, jak důležitá jsou pro fungování skupiny kvalitně nastavená pravidla a jak moc je důležitá vzájemná důvěra.

ZŠ Libchavy

ZŠ Lukavice - Tvorba pravidel

ZŠ Lukavice - Tvorba pravidel

ZŠ Libchavy - Tvorba pravidel

**PRVNÍ CYKLUS PROJEKTOVÉ
VÝUKY – VIZE MÍSTA**

PRVNÍ KROK: VNÍMÁME MÍSTO I SEBE

1 MOTIVACE – JAKÉ MĚSTO CHCEME?

Fáze projektové výuky: Motivace

Cíle: Žák je motivován zajímat se o místo.

Důkaz o učení, výstup: Společný symbolický „první krok“, nalepené/vložené labyrinty do žákovských portfolií

Čas na aktivitu: 90 minut

Čas na přípravu: 20 minut

Prostředí: Třída

Autor: Tomáš Hawel, Karin Richterová

Pomůcky, materiál: Vytisknutý barevný labyrint A3 vyplněnými „bublinami“, vytisknuté labyrinty s prázdnými „bublinami“ pro každého žáka (cca A4), promítání (dataprojektor, plátno, počítač s přístupem na internet), výtvarné potřeby, desky s klopami pro každého žáka.

Anotace, shrnutí: Program má pomoci žákovi uvědomit si, jaké by chtěl město, co je pro něj ve městě důležité a pojmenuje si, jaké dovednosti mu pomohou dělat neobyčejné věci pro vybudování vysněného místa. Následně udělá první krok na cestě za hledáním tajemství města, ve kterém je škola.

Žáci se hned po obdržení vlastních labyrintů chtěli vydat na další cestu co nejdříve, byli natěšeni, až si do něj budou moci začít něco zapisovat. Všem se velice líbilo motivační video (pro 1. stupeň ZŠ). Příběh byl pro děti uchopitelný a dalo se na něm ukázat konkrétní hledání cest.

ZŠ Lukavice

→ MOTIVACE (20 MINUT)

Sledování videa (20 minut)

Pedagog pustí žákům video snímek s názvem Soar (Vzlet) <http://www.teachingideas.co.uk/video/Soar>.

Průběh:

- V čase 0:59 video stopneme a zeptáme se žáků:
 - O čem si myslíte, že příběh bude, co se dál stane? Proč si to myslíte?
- V čase 4:01 video stopneme a zeptáme se žáků:
 - Vzpomínáte, tato taška na začátku filmu spadla na stůl. Co si myslíte, že v ní bude?
 - Co se stane, až ji človíček otevře?
- Až skončí celý film, žáci dostanou 3 minuty, aby si zapsali:
 - Co podle vás byla hlavní myšlenka videa? O čem příběh byl?

- Žáci sdílí své myšlenky s celou třídou. Shrňeme myšlenky žáků, pokud se jim je nedaří formulovat, můžeme vnést sami za sebe myšlenku, že příběh je o tom, že když se člověk nebojí a má dostatek vytrvalosti, dokáže pomoci, dokáže vytvářet dobré velké věci, o kterých se mu ani nesnilo.

- Dále se ptáme:

- Jaké vlastnosti měla hlavní postava?
- Co se jí podařilo?
- Dala by se nazvat hrdinskou a proč?
- Znáte ještě jiné lidi, kteří dokázali neobyčejné věci: Jaké mají vlastnosti? (Pozor, ať žáci nevyjmenovávají)

Metodická poznámka: Všechny školy, které tuto aktivitu zkušely, použily video „Soar“, ale v případě, že by se vám video zdálo příliš dětské nebo ho žáci již znali:

- Požádejte žáky, aby si z domova přinesli obrázek člověka, postavy, která v jejich očích má odvahu něco změnit, je vlastně takovým malým hrdinou.
- Pusťte jim následující video: <https://youtu.be/Ay8F6oANWR0>.
- Zeptejte se žáků: Znáte někoho mladého, nedospělého, komu se podařilo něco změnit nebo udělat něco významného? Koho? Může to být příklad z vašeho okolí nebo i něco, o čem jste slyšeli. O co se jednalo?
- Následuje debata nad obrázky, které si žáci přinesli: Koho sis přinesl a proč? Co udělala postava výjimečného? Žáci pracují ve skupinách po čtyřech a sdílejí. Učitel se následně zeptá: Jaké dovednosti tyto osobnosti musí mít, aby dokázaly udělat něco pozitivního a výjimečného?
- Dále pak navažte částí - Jaké město chci?, viz níže.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL – JAKÉ MĚSTO CHCI? (50 MINUT)

Labyrint jako město (15 minut)

Dáme žákům pracovní list s labyrintem (viz níže) a zeptáme se jich:

- Víte, co je na obrázku nakresleno?

Necháme zaznít několik odpovědí a položíme otázku:

- Jaký je rozdíl mezi bludištěm a labyrintem?

A pak jim dáme přečíst nebo shrňeme text o labyrintu:

„Pojem labyrint se často zaměňuje s termínem bludiště. Bludiště je hrozné místo podobné vězení, kde se člověk může navždy ztratit. Bludištěm se bloudí, labyrintem prochází. Bludiště je skládanka v podobě složité větvených cest s možností volby směru, zatímco labyrint obsahuje do svého středu a zpět pouze jedinou cestu a je navržen tak, aby bylo možné se v něm orientovat. Labyrint je vymyšlen jako ochrana před bludištěm světa, protože nás vede jedinou předem určenou cestou. Jsme zaskočeni neočekávaností a pestrostí cesty, ale ne ztraceni. Při chůzi v chodbičkách labyrintu člověk sleduje směr, ztiší svou mysl a je vnímavější k okolí. Někdy je zde možné nalézt „uzly“, tedy nápovědy, které pomáhají najít správnou cestu. Průchod labyrintem je zkouška, není zcela jednoduchý, ale v jeho středu svítí světlo a natažená nit ukazuje cestu nazpět k nové svobodě.“

Ve středověku byly důležité části měst, které ukrývaly tajemství a bohatství, stavěny do tvaru kruhového labyrintu – měly spletené a úzké uličky, ve kterých se neznalý člověk těžko orientoval. Tyto městské labyrinty sloužily lidem, již v místě žili, jako ochrana proti nájezdníkům, kteří se v křivolakých uličkách, na schodištích a v zákrutech lehce ztratili. Pro neznalé, kteří nevěděli, podle čeho se v místě vyznat, se mohlo město stát bludištěm. Místní obyvatelé se řídili při procházení labyrintem nejen svými vědomostmi, ale i smysly, byli všímaví, znali klíčová místa labyrintu, tzv. uzly, podle kterých se na své cestě orientovali, což jim pomáhalo bez těžkostí dosáhnout středu labyrintu, místa, kde je ukryté tajemství.

ZŠ Lukavice - Labyrint, motivace

Dnes jsou již ulice našich měst méně klikaté, jsou přímé a přehledné, z labyrintů fyzických se staly labyrinty neviditelné. V každém místě jsou a stále nám pomáhají uchovat tajemství. Je na nás, uvízneme-li v bludišti všedních dní nebo se pokusíme pohlédnout za fasády domů a blikajících světel reklam. Tam někde pod povrchem totiž objevíme labyrint, který nám pomůže najít cestu, jak odhalit tajemství našeho města...¹

Představte si, že každé město takovým labyrintem vlastně je, v jeho středu je ukryté nějaké tajemství, něco, co můžete objevit a co může pomáhat ostatním. Třeba jako taška s hvězdou, kterou jsme viděli ve filmu. Vraťte se na chvíli zpátky k našemu přemýšlení o hrdinech a představte si, že se vydáváte do našeho místa a budete se snažit najít skrytá tajemství. Jaké reálné dovednosti byste chtěli mít, abyste to zvládli? Vyberte si 2–4.

Imaginace města/místa, které chci (15 minut)

Zabezpečíme prostor, kde jsme, proti vyrušení (např. dáme zvenčí na dveře list papíru s upozorněním), v létě na chvíli zavřeme okna, vypneme telefon, můžeme i zatáhnout závěsy a ztlumit světla.

Poprosíme žáky, aby se pohodlně usadili na židlích: „Záda se neopírají a jsou rovná. Jsme uvolnění. Máme nohy choditly na zemi. Pokud vám to nevedí, zavřete oči. Teď se společně zkusíme jako hrdinové projít naším vysněným městem až do jeho středu. Bude to trvat asi 7 minut. Během této doby, prosím, nemluvejte a představujte si, jak procházíte městem podle mých instrukcí.“

Pomalou a s pauzami čteme text:

„Představte si, že sedíte na náměstí ve vašem městě, někdy v budoucnosti. Za ta léta se toho odehrálo hodně a to místo se trochu změnilo. Takže byste ho možná nepoznali. Jak sedíte, cítíte dotek lavičky a tento dotek si chcete pořádně vychutnat. Proto se na ní pohodlně uvelebíte...“

Kolem vás jsou slyšet hlasy lidí, kteří prochází kolem. Cítíte, jak vás ovívá jemný vánek a svítí slunce. Je vám moc příjemně... Rozhlížíte se po domech, které zde stojí, všimáte si, jak jsou velké, široké a také krásně barevné? Jak vypadají jejich průčelí. Která vás lákají nejvíce ke vstupu, co se v nich skrývá? Ale nejsou tu jenom budovy. Je tu i spousta jiných zajímavých věcí, jen se pořádně rozhlédněte...“

Jak si zasněně prohlížíte toto místo, uslyšíte hlasy kamarádů, a tak se za nimi vydáte. Procházíte křivolakými uličkami, skrze které prosvítá sluníčko. Kráčíte po krásném starém chodníku a prohlížíte si stromy, které jsou podél nich vysázené. Míjíte obchůdky, autobusovou zastávku, zahrady a najednou se dostáváte klikatou cestou na tajemné místo...“

To místo je takový ukrytý střed města, kde se scházíte s kamarády, cítíte se tu příjemně. Je to střed, který ukrývá tajemství. Je tu spousta věcí, které potřebujete k životu. Pomalu se rozhlížíte, prozkoumáváte ty věci, budovy, prostory i stromy, prolézáte dutinami a užíváte si každou chvíli. To místo vám dává vše, co potřebujete. Co to vlastně je? Pořádně se rozhlédněte, jak to místo vypadá. Prohlédněte si ho jako celek... A podívejte se i na detaily, možná je tu něco, čeho jste si ještě nikdy nevšimli, o co se jedná?

Pomalou si sedáte na lavičku, cítíte, jak svítí sluníčko, užíváte si krásné počasí a máte se příjemně... Až si užijete tento pocit, můžete pomalu otevřít oči.“

Bezprostředně po imaginaci se žáků zeptáme (poprosíme je, aby to vyjádřili jedním slovem) – Jaké to pro vás bylo? Jak jste se cítili?

Metodická poznámka: Důležité je sledovat, zda aktivita nezanechala negativní emoce u některého z žáků a případně s tím dále pracovat.

¹ Upraveno dle: Cílek Václav, *Labyrinty světa anebo o cestách ze zmatků světa do ráje srdce*, Albatros, Praha 2014

Byl jsem příjemně překvapen pozitivním ohlasem dětí na imaginaci, kdy děti vyjádřily příjemné pocity, imaginace se jim líbila (ke čtení měly puštěnou relaxační hudbu). Asi poprvé se tímto způsobem mohly vnitřně zklidnit a ponořit se do představ.

ZŠ Stěžery

ZŠ Stěžery - Jaké město chci

Kreslení mého města (20 minut)

Na závěr dáme žákům papíry, výtvarné potřeby – pastelky, vodovky apod. Jejich úkolem je nakreslit, jak vypadá jejich vysněné město. Po dokreslení se s žáky o výkresech bavíme:

- Jak by mělo vypadat?
- Co je na nakreslených městech zajímavého?
- Co bylo důležitého v jejich představách?

Na závěr sdílíme, jaké vlastnosti by měl člověk mít, aby dokázal najít jeho tajemství, dosáhl neobyčejných věcí?

ZŠ Višňová - Jaké město chci

Děti se zabraly do kresby města, bavilo je to, vzájemně si povídaly o tom, jak by mohly město zlepšit a co by v něm nemělo chybět.

ZŠ Prosperity

→ REFLEXE, ZÁVĚR (10 MINUT)

Plakát labyrintu ve třídě a desky pro ukládání výstupů projektu (10 minut)

Pověsíme ve třídě plakát A3 s labyrintem a kroky projektu – to jsou uzlové body, které nám pomohou se neztratit na cestě labyrintem.

Řekneme žákům, že v následujících týdnech je čeká výprava labyrintem našeho města a že budeme hledat jeho tajemství. Proto, abychom ho objevili, musíme udělat následující kroky – potkat tato uzlová místa - seznámíme žáky s kroky labyrintu. Pokaždé, když splníme společně krok, tak si vybarvíme příslušné pole. Tak budeme sledovat, jak jsme daleko na společné cestě. Žáci si vezmou labyrint A4, který dostali v části „Labyrint jako město“, viz výše, a vyplní v něm první uzlový bod (Krok nula: Vytváříme bezpečné prostředí).

Metodická poznámka: Stejně jako u velkého labyrintu (plakát A3) si žáci vždy po zvládnutí kroku vyplní bublinu i ve svém malém labyrintu.

Žáci dostanou papírové desky s klo-pami a nadepíší si je svým jménem. Desky budou sloužit pro zakládání materiálů z projektu – žákovské projektové portfolio. Do desek si vloží svůj výkres a malý labyrint s vyplněným krokem nula.

ZŠ Višňová - Prstové labyrinty

Symbolický první krok do projektu (10 minut)

Nyní ještě pojdme udělat první kroky na dobrodružné cestě labyrintem zkoumání našeho místa. Žáci vytvoří společně kruh a postaví se dovnitř levým bokem. Všichni udělají úkrok do kruhu tak, aby se svými těly téměř dotýkali. Každý uchopí spolužáka před sebou v pase a všichni udělají podřep a pokusí se sednout si na kolena spolužáka, jenž je za ním. Je třeba se pořádně zkoordinovat, jinak celá aktivita skončí hromadným pádem.

Když skupina sedí do kruhu (do tvaru, ve kterém bývají kresleny labyrinty), udělá první kroky na cestě labyrintem. Je nutné se zkoordinovat a vykročit společně najednou nejdříve levou a pak pravou nohou. Za společného jásotu žáci vyskočí a my je přivítáme na dobrodružné výpravě labyrintem.

ZŠ Višňová - Vstup do labyrintu

PLÁNUJEME
BUDOUCNOST MÍSTA

POZNÁVÁME MÍSTO
DO HLOUBKY

REALIZUJEME
PROJEKT

HODNOTÍME
A PROMÝŠLÍME,
CO DÁL

VNÍMÁME SEBE
I MÍSTO

PŘEMÝŠLÍME
O UDRŽITELNÉM ŽIVOTĚ

VYTVÁŘÍME BEZPEČNÉ
PROSTŘEDÍ VE TŘÍDĚ

VYBÍRÁME
A PROMÝŠLÍME
PROJEKT

1 VNÍMAVOST K SOBĚ SAMÉMU

Fáze projektové výuky: motivace a mapování

Cíle: Žák vnímá různými smysly, z různých pohledů a perspektiv.

Důkaz o učení, výstup: Vyplněný pracovní list

Čas na aktivitu: 45–60 minut

Čas na přípravu: 10 minut

Prostředí: Tělocvična, třída

Autor: Pavel Kaplan

Zdroj, inspirace: <https://www.hranostaj.cz/hra73>

Pomůcky, materiál: Příjemná hudba, přehrávač, podložky, flipchartové papíry, fixy, izolepa, tužky, podložky, papíry, pracovní list, případně výtvarné potřeby (pastelky, fixy, vodovky, lepidla, časopisy, nůžky...).

Anotace, shrnutí: Vnímavost k tělu a k jeho emocím je klíčová k tomu, aby žák dokázal pracovat se svými potřebami.

Metodická poznámka: Na úvod hodiny je možné zařadit nějakou aktivizující hru, pohybovou aktivitu, aby se žáci rozhýbali.

VARIANTA PRO MLADŠÍ ŽÁKY (45 MINUT)

→ MOTIVACE, ÚVOD (10 MINUT)

Pustíme příjemnou (nebo známou) písničku, kterou mají žáci rádi. Žáci si lehnou na koberec či na podložky a poslouchají hudbu. Učitel je postupně provází „tělem“ – postupuje od jedné části těla ke druhé. Soustředíme se na vnímání částí těla. Čím se dotýkáme podložky? Jaké to je? Od hlavy až k patám.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (20 MINUT)

Vnímám sebe skrze smysly (20 minut)

Po místnosti (třída, tělocvična) rozvěsíme flipové papíry se symboly jednotlivých smyslů/částí těla (oko, ucho, ústa, ruka, jazyk, hlava, srdce) a na každém papíru jsou napsané otázky:

OKO – Na co se rád dívám? Co rády vidí moje oči?

HLAVA – Co se mi honí hlavou?

SRDCE – Co mám na srdci? Co je moje srdeční záležitost?

UCHO – Co rád poslouchám? Co rád slyším?

ÚSTA – Co moje ústa ráda říkají? S kým a o čem si rád povídám?

RUCE – Co rád držím v ruce? Čeho se rád dotýkám?

JAZYK – Co rád ochutnávám?

Žáci dostanou každý jednu fixu, běhají (chodí) od papíru k papíru v náhodném pořadí a ke každé otázce napíší svoje odpovědi. Až se vystřídají u všech papírů, tak se sejdeme uprostřed, sedneme si do kruhu, doprostřed kruhu dáme popsané papíry. Přečteme si jejich obsah a bavíme se o tom, co je tam napsáno.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (15 MINUT)

Žákům položíme následující otázky:

- Co bylo těžké na jednotlivých otázkách?
- Jaké to bylo uvědomovat si svoje smysly?
- Překvapilo vás něco?

Aktivita „Vnímám sebe skrze smysly“ dopadla výborně. Někteří žáci napsali i hlubší myšlenky. Dohodli jsme se, že nikdo nebude „hodnotit“ zápisky a myšlenky ostatních, což všichni skutečně dodrželi a chovali se korektně.

ZŠ Stěžery

ZŠ Stěžery - Vnímáme sebe

ZŠ Lukavice - Vnímáme sebe

Pokud je skupina „bezpečná“ (žáci si vzájemně důvěřují), je možné zařadit ještě následující aktivitu:

Achillova pata (15 minut)

Společně se žáky převyprávíme známý příběh o Achillovi. Pak mají žáci čas pro to, aby napsali nebo výtvarně ztvárnili, kde vidí svoji „Achillovu patu“ (Potřebujeme fixy, pastelky, vodovky, lepidla, časopisy...). *Co nás oslabuje? Co nás činí zranitelnými? Čím nás někdo může oslabit?* Poté žáci sdílejí, co mají na papíře. Vedeme společnou diskuzi na téma: Citlivá místa v každém z nás. Citlivost vůči druhým. Respekt k druhým.

VARIANTA PRO STARŠÍ ŽÁKY (45 MINUT)

→ MOTIVACE, ÚVOD

Vnitřní rentgen (15 minut)

Žáci dostanou tyto instrukce: Položte se na záda a do sytosti se protáhněte, zívněte si, vydejte zvuk, zhluboka se nadechněte a vydechněte. Nohy nechte natažené a paže položte volně podél těla. Oči nechte otevřené, nebo je zavřete, jak to komu vyhovuje. Potřebujete zůstat sami se sebou. Neusínejte, nejde o relaxaci. Zapojte svůj vnitřní zrak, neodpovídejte nahlas, pouze si vše představujte v hlavě:

- Zkuste se vnitřním zrakem napojit na páteř v místě, kde na ni nasedá hlava. Napřed si toto místo prohlédněte, můžete mírně pohybovat hlavou ze strany na stranu. Pomalu. Na kterou stranu vám to jde lépe? Nebo je to pro vás na obě strany stejné? Zastavte hlavu v místě, kde cítíte, že je v centru, a začněte si prohlížet páteř od hlavy směrem dolů, obratel po obratli. Cítíte páteř v místech, kde se dotýká podložky. Některé obratle jsou ve vzduchu.
- Prohlédněte si vnitřním zrakem pánev. Jak velkou plochou se dotýká podložky? Máte pocit, že leží na zemi rovně,

nebo je nakloněná k jedné či druhé straně, případně že je na jedné straně vychýlená výš, nebo níž než na druhé?

- Podíváme se na nohy. Leží uvolněně na podložce, vnímáte, kterými částmi se dotýkájí podložky a kterými ne? Podívejte se vnitřním zrakem, v jakém úhlu jsou vaše kolenní klouby. Vidíte, jak daleko máte paty od sebe?
- Všimněte si, jak dýcháte. Nesnažte se dech vědomě prohlubovat, pouze ho sledujte, kudy do vás vchází a kudy vychází ven. Zůstává nějaký uvnitř? Jak se při dýchání pohybují vaše klíční kosti, hrudní kost, žebra...?

Reflexe:

- Jaké to bylo, vnímat svoje tělo vnitřním zrakem?
- Co vás překvapilo?
- Co vás zaujalo? Něco, co jste si dříve neuvědomovali?

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (30 MINUT)

Sebehodnocení (15 minut)

Práce s pracovním listem, viz níže. Každý žák si samostatně vyplní list sebehodnocení, na kterém oboduje, na kolik bodů hodnotí jednotlivé části svého těla.

Reflexe.

- Jaké to pro vás bylo, hodnotit sám sebe?
- Co pro vás bylo těžké ohodnotit?
- Vnímáte, že jste měli tendence se spíše podhodnotit, nebo nadhodnotit?

ZŠ Višňová - Vnímáme sebe

Co bych byl, kdybych byl? A proč? (15 minut)

Aktivita, která umožňuje žákům formulovat vlastní sebepojetí pomocí podnětových slov. Dává prostor každému žákovi pro to, aby před ostatními prezentoval svůj pohled na sebe sama.

Napišeme na tabuli vzor otázky: *Co bych byl, kdybych byl...?*

Pod tuto větu napíšeme seznam podnětových slov, ke kterým se budou jako osoby přirovnávat (osvědčený seznam viz níže). Žáci dostanou čas, během kterého si napíší na papír odpovědi na položenou otázku k jednotlivým věcem v seznamu podnětových slov. Odpovídají dle toho, jak cítí, že by se dané věci mohli podobat a proč? Žáci napíší odpovědi ke všem podnětovým slovům. Poté žáci sdílí, co mají napsáno na svých listech. K čemu se přirovnali a proč?

Příklad: Co bych byl, kdybych byl KVĚTINA? A proč? Byl bych slunečnice, protože mám rád sluníčko a jsem veselý člověk.

Metodická poznámka: Počet podnětových slov je na našem rozhodnutí, zvážíme vždy schopnosti, možnosti a náladu skupiny, se kterou pracujeme.

Seznam podnětových slov: květina, zvíře, hudební nástroj, nábytek, vodní zdroj, kniha, nádoba, část krajiny...
Pro starší žáky možno ještě: stavba, typ hudby, pohádka, dopravní prostředek, jídlo, část oděvu...

Reflexe:

- Co nového jste si o sobě uvědomili?
- Co vás překvapilo? U sebe? U druhých?
- Co bylo obtížné a proč?

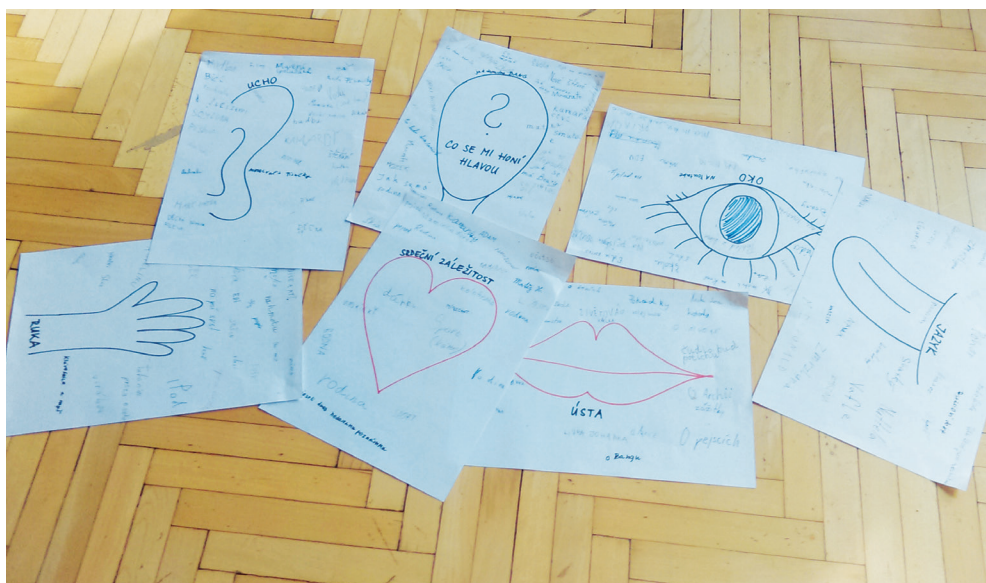
Možná varianta: U zkušenějších skupin (kdy se žáci cítí ve skupině bezpečně) lze s výstupy pracovat tak, že je učitel vybere a postupně čte odpovědi a ostatní hádají, kdo by to mohl být. Pokud neuhodnou, tak učitel vyzve majitele, aby se přihlásil. Je možné tímto obohatit diskuzi a reflexi o rozměr: „Jak vidím sám sebe a jak mě vidí ostatní?“

Metodická poznámka: Při obou variantách je nutné striktně hlídat jakékoli negativní výpady mezi žáky, aby se při aktivitách ve skupině stále cítili v bezpečí.

→ REFLEXE, ZÁVĚR

V této aktivitě není samostatná reflexe třeba.

ZŠ Prosperity - Vnímáme sebe

ZŠ Stěžery - Vnímáme sebe

PRACOVNÍ LIST

SEBEHODNOCENÍ

Pracujte samostatně, každý sám za sebe, nedívejte se na ostatní.
U každého řádku napište počet bodů od 1 do 10 tak, jak vy vidíte sebe sama.

JÁ (jako celek)	<input type="text"/>
OČI	<input type="text"/>
NOS	<input type="text"/>
UŠI	<input type="text"/>
VLASY	<input type="text"/>
KRK	<input type="text"/>
RAMENA	<input type="text"/>
PAŽE	<input type="text"/>
RUCE	<input type="text"/>
HRUŤ	<input type="text"/>
BŘICHO	<input type="text"/>
BOKY	<input type="text"/>
HÝŽDĚ	<input type="text"/>
STEHNA	<input type="text"/>
KOLENA	<input type="text"/>
LÝTKA	<input type="text"/>
KOTNÍKY	<input type="text"/>
CHODIDLA	<input type="text"/>
ZÁDA (hrudní část)	<input type="text"/>
ZÁDA (bedra)	<input type="text"/>

1 SMYSLOVÉ VNÍMÁNÍ PŘÍRODY, KRAJINY A MÍSTA

Fáze projektové výuky: motivace a mapování

Cíle: Žák vnímá místo různými smysly, z různých pohledů a perspektiv.

Důkaz o učení, výstup: Báseň o vjemech z místa

Čas na aktivitu: 90 minut + 15 minut

Čas na přípravu: 30 minut

Prostředí: Zahrada, park, přírodní okolí školy, popř. učebna

Autor: Sofia Hladíková, Karin Richterová, Tomáš Hawel

Zdroj, inspirace:

Witt, R. *Vnímejme přírodu všemi smysly*, SEVER 2010

Neuman, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*, Portál 2014

Kolektiv autorů, *Strážci Země - Procházky po Zemi*, Středisko ekologické výchovy Český ráj 2012

Pomůcky, materiál: Dle zvolené aktivity, viz níže

Anotace, shrnutí: Drobné aktivity připravující žáky na vnímání vnějšího prostředí od individuálního prožitku detailu ke společnému vnímání. Aktivity slouží jako příprava a probuzení schopnosti nahlížet na své okolí.

→ MOTIVACE, ÚVOD (5 MINUT)

Vstup do fantazie (5 minut)

Postavíme žáky do kroužku a začneme vyprávět: „*Pokud to nevíte, tady v tom místě se dějí úplně neuvěřitelné věci, které lze vidět, pokud se přenesete do trochu jiné reality světa. Mám tu takový speciální přístroj,“* vytáhneme telefon, ideálně nějaký pořádně zastaralý typ, „*který nám pomůže se do tohoto zvláštního světa přenést. Prosím vás, zavřete oči a natáhněte ruku a až zazní signál, tak budeme přeneseni do tohoto neuvěřitelného světa.*“

Nakonec pustíme nějaké obyčejné vyzvánění či pípání z mobilu. A začneme první aktivitou.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (75 MINUT)

Píseň místa – vnímání pestrosti zvuků

Čas: Zadání úkolu 5 minut, aktivita 10 minut, reflexe 10 minut

Pomůcky: Desky s klipem, tužka, papír, podsedák

Průběh:

Rozdáme žákům desky s klipem, papírem a tužkou (pastelkou).

Žák si v okolí najde příjemné místo, kde ho ostatní nebudou nerušit.

Na místě si sedne na podsedák. Jeho úkolem je zavřít oči a zaposlouchat se do zvuků, které okolní krajina nabízí – pro intenzivnější vjem si může z papíru vytvořit kornout – sluchátko.

Zvuky, které slyší, tužkou zakresluje na papír. Cílem není výtvarně ztvárnit zvuky, ale zaznamenat jejich množství a intenzitu.

ZŠ Libchavy - Smyslové vnímání

Reflexe

(snažíme se vytěžit porozumění, co je klíčové pro vnímání v dalších aktivitách, to jim budeme neustále připomínat):

- *Jaké to pro vás bylo?*
- *Kolik zvuků jste slyšeli? Které vás překvapily? Které byly nejtíšší? Které se vyskytovaly nejčastěji?*
- *Vnímáte běžně tolik zvuků? Jak to, že jste tolik zvuků slyšeli? Co vám pomohlo je vnímat?*
- *Když budete chtít příště vnímat přírodu dalšími smysly, co vám pomůže, aby vnímání bylo intenzivnější?*

Pohlazení přírodou – vnímání hmatem

Čas: 2 minuty, aktivita 2x cca 10 minut

Pomůcky: Šátky do dvojic (není nutné)

Průběh:

Rozdělíme žáky do dvojic, jeden si zaváže oči. Vidoucí žák vede v naprosté tichosti druhého terénem. V určitém místě mu zaťuká na rameno, oči necháme stále zavázané a na daný pokyn se věnujeme hmatovému vjemu (kůra stromu, zeď domu, hlína, tráva...).

Zadáme úkol tak, aby žáci cíleně objevovali povrchy, které jsou různě svým tvarem, strukturou, hrubostí, vlhkostí apod. Při vhodném počasí si žáci mohou v daném místě zout boty a provést se vzájemně se zavázanými očima po rozličných terénech – les, louka, cesta. Po 10 minutách se žáci vymění.

ZŠ Libchavy - Vnímání hmatem

Stežka – vizuální vnímání detailu

Čas: Příprava 5 minut, realizace 2x 10 minut, reflexe 5 minut

Pomůcky: Kukátka od role toaletního papíru nebo ze stočeného papíru, špejle s vlaječkami (nebo bez nich).

Průběh:

Vyberte určitý úsek v členité přírodě o délce asi 4 metry. Žák má za úkol tento úsek pomalu prozkoumat s pomocí papírové trubičky, a to během 15 min. tak, že leze po všech čtyřech a snaží se hledat zajímavosti a nečekané detaily – „poklady“. Když nějaký nalezne, označí si detail špejlí s praporečkem (každý má celkem 4 ks). Následně vytvoří dvojice a vzájemně se provedou jako turisté po krásách své země, vypráví si a pozorují kukátky, co je na zastaveních „naučné stežky“ zajímavého. Ke zkoumání detailu je možné použít místo kukátek i zubařská zrcátka.

Po skončení programu je vhodné udělat krátké sdílení, doptat se na to, co žáci viděli, co je překvapilo.

Vůňový koktejl – vnímání čichem

Čas: Příprava 5 minut, aktivita 10 minut

Pomůcky: Kelímek nebo sklenička

Průběh:

Aktivita je vhodná pro pomalý přesun. Žáci si vezmou každý svou skleničku a v terénu nasbírají přírodniny, které jim voní nebo je svou vůní zaujaly. Před zahájením ukážeme žákům, že je potřeba některé přírodniny promnout, aby voněly intenzivněji.

Pak s nimi probereme, kde všude hledat vůně a co jim pomůže k tomu, aby je našli. Žáci pak voňavé přírodniny promíchají a vymyslí jim jméno (např. vůně lesa, houbový mix apod.). Na závěr dávají přičichnout ke svým „vůňovým koktejlům“ spolužákům a při tom sdílí, která přírodnina je svou vůní překvapila, u které naopak očekávali, že bude vonět a nevoněla?

Báseň o místě – shrnutí programu

Čas: 15 minut

Pomůcky: Tužka, papír pro pedagoga, zvoneček

Průběh:

Shromáždíte žáky na příjemném místě. Jejich úkolem je zamyslet se nad dojmy z tohoto bloku a prožitku z místa.

Přečtěte japonskou přírodní haiku nebo silnou báseň o přírodě, např. od Macua Bašó ².

*Nevšímán chodci
u vaší chýše stojí
kvetoucí kaštan.*

*Výsyp mraků
se třepí a trhají -
Hora a Měsíc.*

*Výsyp mraků
se třepí a trhají -
Hora a Měsíc.*

ZŠ Prosperity - Smyslové vnímání

Žáci se potichu (každý sám) rozejdou po prostoru, aby nikdo nebyl rušen. Tam si pohodlně sednou a vzpomínají na to, co prožili v předchozích aktivitách. Zkouší střídavě zapojit všechny smysly, naciťují se na místo a své dojmy zhmotní do dvou slov nebo do výrazu, který zapíší na proužek papíru. Dáme na to žákům 5–10 minut a zazvoníme zvonečkem jako signál k návratu.

Učitel pak proužky papíru sebere a rozdělí je na hromádky po 5–6. Žáci vytvoří skupinku ke každé hromádce a ze slov vytvoří báseň (může mít volný verš). Báseň lze zadat jako japonské haiku. Pak zástupce každé skupiny zarecituje zapsaná slova.

Pokud nemáme mnoho času, žáci v tichosti jdou za učitelem, pošeptají mu svoje slova a učitel je napíše na papír. Nakonec učitel slova přednese jako společnou „báseň“.

Zdůrazníme, že byla vytvořena báseň, která kohokoli, kdo ji bude číst, přeneše na toto místo.

Metodická poznámka: Když toto uděláte ve dvou nebo třech městských parcích, ekosystémech nebo obchodech, získáte současně srovnávací studii a slovní banku o místech.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (15 MINUT)

Konec programu (5 minut)

Vyzveme žáky, ať zavřou oči, protože pustíme zvuk, který nás zase přeneše do všední reality. Chvilí budeme nahlas štrachat a pak řekneme našťvaně polohlasem: „*Sakra, ono se to asi rozbilo, nefunguje to. No nic, ono to vlastně nevadí, jak jste sami zažili, tento svět je kouzelný a neuvěřitelný a vůbec nebude vadit, když v něm už zůstaneme a vnímavost si odneseme do všedních životů...*“.

Reflexe aktivit (10 minut)

Žáci jsou v kruhu a každý má možnost reagovat:

- *Jak jsem se cítil? Jaké pro mě vnímání přírody bylo?*
- *Co klíčového jsem při tom objevil? Co jsem viděl zajímavého? Zaujalo mě něco? Všiml jsem si něčeho nového? Objevil jsem něco, čeho jsem si dosud nevšiml?*
- *Jak po této aktivitě vnímáte toto prostředí?*
- *Co mi pomáhalo při jednotlivých aktivitách vnímat přírodu? Bylo to obtížné?*
- *Jak byste znalosti z tohoto programu využili příště při procházce přírodou nebo městem?*

Žáci si uvědomili, že bez zraku slyší daleko víc zvuků. Hodně je bavilo hlavně „vaření“ koktejlů vůní a focení detailů (některé fotky by se dobře vyjímaly na zdi). Detaily z focení jsme využili i při následující hodině VV, kdy je děti zpracovávaly výtvarně.

ZŠ Stěžery

² Upraveno dle: Cílek Václav, *Labyrinty světa anebo o cestách ze zmatků světa do ráje srdce*, Albatros, Praha 2014

→ ALTERNATIVNÍ PROGRAMY:

Zrcátka

Vezmeme co největší zrcadlo. Kráčíme s ním různými prostředími – louka, les, natáčíme ho různými směry a zkoumáme pohledy a perspektivy. Žáky můžeme spojit tak, že se chytí jednou rukou za rameno někoho jiného, ten je vede a oni se soustředí na pozorování.

Tisíc barev jehličí

Sesbíráme pod smrky množství hnědých jehliček (nebo lze použít trávu, případně lze koupit černý sezam apod.). Sedneme si, zaměříme se na jejich barvu a vytrídíme je do alespoň 5 skupin od nejsvětější po tmavé. Pak z roztříděných jehlic sestavíme mandalu.

Paletky

Z kartonu či čtvrtky vystříháme paletky a na ně nalepíme oboustrannou lepicí pásku. Žáci se rozběhnou po přírodě, jsou teď umělci, kteří vytvářejí svoji malířskou paletu. Úkolem je z přírodnin vytvořit co nejbarevnější paletu barev tak, že lepí barevné přírodniny na kartonovou paletku.

Můj strom

Zajdeme do lesa. Žáci vytvoří dvojice – jeden má zavázané oči a druhý ho vede k nějakému stromu ve vzdálenosti 30 m. Slepý si ho ohmatá, má na to asi 10 minut. Poté je odveden na start, sundá si šátek a hledá svůj strom.

Příběhy fotografa

Jde o vyprávění příběhu prostřednictvím cílených zastavení. Jeden ze dvojice je fotograf, druhý (foto)aparát. Fotoaparát má zavřené oči. Fotograf vede poslepu aparát a chce zachytit nějaký příběh. Všimá si místa, kterým jde. U zajímavého záběru nasměruje fotoaparát – hlavu toho, co je poslepu, a Źukne mu 2x na rameno. Aparát otevře oči a na pár vteřin prohlédne na místo, kam ho fotograf nasměroval. Udělají takto šest snímků, mohou to být detaily i celkové pohledy. Poté se vymění. Každý pak píše (do deníku) příběh, který jako aparát zachytil.

Fotografovo oko

Žák se v tichosti pohybuje terénem, pozoruje různá místa a snaží se najít nějaký detail, který ho zaujme. Při pozorování používá spojených prstů (palce a ukazováčku) na obou rukách do obdélníku jako rámečku pro pozorování. Detail, který ho zaujme, si žák na památku vyfotí fotoaparátem, mobilem nebo tabletem.

Pozn.: Pokud žáci nemají každý svůj fotoaparát, mobil s fotoaparátem nebo tablet, využijeme pro tuto aktivitu zrcátek – se zrcátkem ve vodorovné poloze procházíme opatrně ve vymezeném prostoru a díváme se na svět z jiné perspektivy.

Společný obraz

Žáci se vypraví na společnou vycházku, případně se samostatně pohybují v určitém prostoru. Naprosto bez mluvení si seberou deset maličkostí, které je cestou zaujaly. Po uplynutí času či po pokynu učitele se sesednou do kruhu, učitel rozdá bílé papíry, které žáci položí do kruhu před sebe. Každý žák bez mluvení vytvoří z donesených materiálů „obraz“. Necháme dostatek času na tvoření i na následnou prohlídku všech obrazů. V další fázi si žáci obrazy vzájemně přetváří. Vzájemně si pokládají otázky: „Mohu si od tebe vzít tuto květinu?“. Odpověď: „Můžeš, nemůžeš, dej mi na oplátku...“; atd. Následuje reflexe tvorby. Materiály zpravidla odneseme s sebou jako památku na tento den.

Malování přírodninami

Žáci dostanou čistou čtvrtku a budou mít za úkol namalovat obraz pouze za použití přírodnin. Následuje výstava prací a společná reflexe.

Průvodce

Žáci pracují ve dvojicích, jeden má zavázané oči a druhý je jeho průvodce. Průvodce představuje místo jinak - nechává druhého žáka sáhnout si na různé zajímavosti, poslouchat, očichat, obejmout, poznávat jinými smysly. Po 10 minutách průvodce přivede provázeného na „start“ a tam se žáci vymění.

1 MAPOVÁNÍ MÍSTA POCITOVOU MAPOU

Fáze projektové výuky: motivace a mapování

Cíle: Žák vnímá, jaké emoce v něm místo vyvolává. Žák vnímá a respektuje odlišnost a potřeby ostatních lidí.

Důkaz o učení, výstup: Pocitová mapa místa

Čas na aktivitu: 150 minut

Čas na přípravu: 60 minut

Prostředí: Třída a venku

Autor: Kateřina Borovinová, Karin Richterová, Alena Kohoutová

Zdroj, inspirace:

Materiály SEVERu vytvořené v rámci programu Škola pro udržitelný život za využití <http://www.pocitovemapy.cz/>

Pomůcky, materiál: Papíry a psací potřeby (fixy, tužka, pastelky), otázky pro žáky - viz níže (zodpovídané během mapování), mapa místa, které chceme mapovat (mapa v papírové podobě nebo v elektronické verzi - www.google.cz/maps, www.mapy.cz či si namalovat vlastní mapu), barevné špendlíky či lepicí papírky.

Anotace, shrnutí: Program nabízí dvě různé varianty získávání názorů na obec. Žáci zkoumají svůj názor a názory ostatních spolužáků nebo zkoumají také názory jiných cílových skupin žijících v komunitě. Tyto pocity se zanášejí do pocitových map, pomocí nichž můžeme poznat různé pohledy na mapované místo. Výstupem je pocitová mapa nebo více pocitových map, které poslouží jako užitečný zdroj informací pro vytvoření vize místa.

Metodická poznámka: Program je vhodné realizovat se žáky venku, aby o místě přemýšleli v přímém kontaktu s ním, mohli si ho reálně prohlédnout, vnímat všemi smysly apod. Chápeme také, že dostat se s výukou ven může být často obtížné. Proto níže uvádíme i možnost, jak část programu, který by měl proběhnout venku, nahradíte např. domácím úkolem.

Jako vhodné se mi osvědčilo, že samotné tvorbě pocitových map předcházelo „fyzické“ mapování obce. S žáky jsme navštívili mnoho významných a zajímavých míst v obci, aby měli žáci možnost tato místa poznat více do hloubky.

ZŠ Libchavy

→ MOTIVACE, ÚVOD (30 MINUT)

Než půjdeme ven, uděláme společně s žáky jejich osobní průzkum. Vytiskneme pracovní list Otázky pro žáky (viz níže) a rozstříháme ho na jednotlivé otázky. Žákům rozdáme (mohou si vylosovat) otázky – každému jednu. Několik žáků bude mít stejné otázky. Žáci dostanou za úkol získat odpovědi od 3–5 spolužáků a zaznamenat je na lísteček. Poté se sejdou žáci se stejnými otázkami, porovnají své odpovědi a vytvoří jeden společný seznam. Následuje prezentace:

- Skupina se nejprve domluví, jaké nejzajímavější či nejpřekvapivější odpovědi (max. 2) zazněly.
- Zvolí si mluvčího, který prezentuje seznam tak, že stručně řekne, co zaznělo a poukáže na dvě vybrané nejzajímavější či nejpřekvapivější odpovědi.
- Všechna místa/odpovědi postupně zaznamenáváme na jednu velkou mapu.
- Vždy vyzveme ostatní žáky, aby doplnili další odpovědi, které nebyly zapsány a prezentovány. Této části věnujeme pozornost, aby byly zapsány skutečné pocity a pohledy všech žáků, pokud se neztotožňují s tím, co již padlo.

ZŠ Lukavice - Pocitová mapa

Metodická poznámka: Pro přehlednost mapy doporučujeme udělat legendu k mapě – otázky zúžíme do hesel/ kategorií a každé kategorii přiřadíme jednu barvu (či značku). Zde uvádíme příklady:

- místo, které je ošklivé;
- místo, které je pěkné;
- místo, které máme rádi;
- významné místo;
- místo, které je nebezpečné;
- místo, kde trávíme čas.

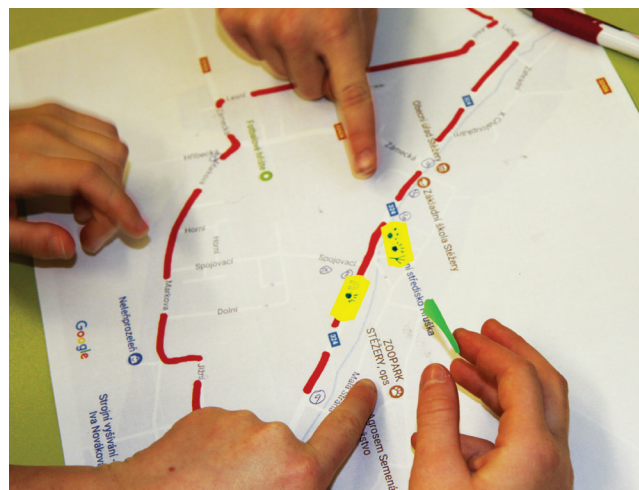
Po prezentacích se žáků zeptáme:

- Kdo další, mimo vás žáků, žije v naší obci? Zkuste vyjmenovat další skupiny lidí (zapisujeme na tabuli).
- Myslíte si, že zástupci těchto skupin odpoví stejně?

Pojďme zjistit, jak to vlastně je...

Příklady cílových skupin v obci:

- žáci a studenti dalších škol (MŠ, ZŠ, SŠ a VŠ)
- senioři
- maminky s malými dětmi
- zástupci manuálně pracujících (dělníci na stavbě, pouliční uklízeči, prodavači v obchodech)
- úředníci obecního/městského úřadu, zastupitelé
- podnikatelé
- zástupci spolků (myslivci, sportovci, hasiči apod.)
- pracovníci muzea, knihovny
- tělesně či mentálně postižení
- apod.

ZŠ Stěžery - Pocitová mapa

PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (90 MINUT)

Veselý průzkum (45 minut)

Žáky necháme pracovat ve skupinách, které vznikly v předchozí části. Každou skupinu necháme vybrat, za jakou cílovou skupinu budou místo mapovat. Rozdáme jim pracovní listy s otázkami. Necháme žáky chvíli přemýšlet, jestli je sada základních otázek dostatečná, případně společně doplníme další otázky.

Než pustíme žáky ven, krátce domluvíme pravidla, např. kde, jak a jak dlouho se mohou při průzkumu místa pohybovat a potom už skupiny vypustíme hledat zástupce jejich cílových skupin. Žákům samozřejmě nezapomeneme připomenout, aby si odpovědi na otázky dobře a podrobně u každého dotázaného zapsali a určíme minimální počet dotázaných z cílové skupiny (cca 3–6).

Metodická poznámka: Máme-li početnější třídu, zachovejme zmíněnou velikost žákovských skupin i počet 3–5 cílových skupin obyvatel, kterými se budete zabývat. Ale jednou cílovou skupinou se mohou zabývat např. 2 žákovské skupiny. Nebo se stejné cílové skupiny mohou žáci ptát na různé otázky.

Mapa vnímání místa (45 minut)

Když se žáci vrátí, vytváří mapu vnímání místa za cílovou skupinu, které se věnovali. Názory zanáší do mapy pomocí barev (můžeme využít pastelky, barevné špendlíky, barevná lepidla) či značky (např. smajlíci).

Zadání pro účastníky by mělo být následující: „Přečtěte si odpovědi vaší cílové skupiny a zanepte je pomocí barev do mapy – řiďte se stejnou legendou, kterou jsme využili na začátku mapování a:

- červenou barvou vyznačte v mapě místa, která považuje vaše cílová skupina za nebezpečná;
- modrou barvou vyznačte v mapě místa, kde vaše cílová skupina tráví volný čas;
- atd.“

Metodická poznámka: Pro tvorbu pocitové mapy místa potřebujeme jako podklad prázdnou mapu. Vybrat si můžeme z několika možností, jak mapu obce získat nebo vytvořit. Zde vám nabízíme několik typů a jistě najdete i mnohé další:

- „Papírová – fyzická“ verze mapy:
 - vlastní namalovaná mapa, např. v hodinách výtvarné výchovy – obraz našeho místa, jehož středem bude naše škola a bude na něm zachyceno její okolí, čtvrť apod.;
 - vytištěná mapa místa z mapových internetových portálů, např. www.mapy.cz, www.google.cz/maps;
 - okopírovaná katastrální mapa našeho místa;
 - další typy map (historické, současné...) – necháme žáky vybrat, se kterou mapou chtějí pracovat.
- Elektronická mapa, kde můžete využít:
 - funkci Street View na Google mapách (klasickou mapu přepneme na satelitní a přiblížíme si mapu na maximum);
 - fotografickou nebo turistickou verzi map na Mapy.cz, popř. 3D pohled atd.

Vytváření pocitových map probíhalo ve dvou částech – nejprve ve škole, v rámci vyučování, a poté ještě doma s rodinou a dalšími členy komunity obce.

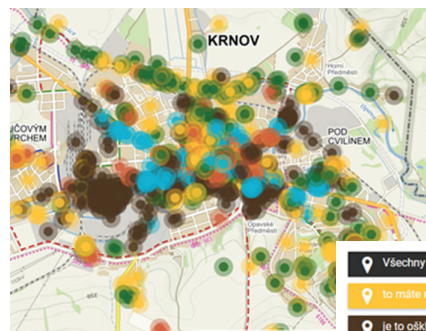
ZŠ Libchavy

DOMÁCÍ ÚKOL:

Pokud nemáme možnost jít se žáky ven, zadáme jim průzkum jako domácí úkol. V tomto případě bude třeba pečlivě vybrat cílové skupiny, které mohou žáci ve svém volnu oslovit – např. rodiče, prarodiče, sousedy, vedoucí kroužků apod.

→ REFLEXE (30 MINUT)

Během reflexe porovnáváme mapy ostatních cílových skupin s tou žákovskou. Zkoušíme najít a vysvětlit rozdíly v jednotlivých bodech. Nakonec v diskuzi se žáky shrneme nejzákladnější momenty (např. kde všude se jim líbí a proč, kde ne a proč). Můžeme se pozastavit, promluvit si více o nějakých konkrétních palčivých nebo naopak pěkných místech, nicméně není nutné diskutovat o všech odpovědích.

Ukázka pocitové mapy a legendy k ní³

³ Zdroj: www.pocitovemapy.cz

OTÁZKY O MÍSTU

Jaká místa máš v obci rád a proč?

Jaká místa se ti nelíbí a proč?

Na jaká místa jsi ve své obci hrdý a proč?

(Může se jednat o místa, která jsou významná historicky, biologicky nebo jsou jinak zajímavá.)

Čím je naše místo jedinečné, známé?

(Výrobkem, událostí, osobností, budovou, přírodní zajímavostí atd.)

Jaké místo vnímáš jako nebezpečné a proč?

ROZŠIŘUJÍCÍ OTÁZKY

Pokud máte čas, můžete se věnovat více otázkám se žáky i s veřejností nebo jen s veřejností, případně mít různou sadu otázek pro různé cílové skupiny atd.:

- *Kde trávíte volný čas a proč?*
- *Kam bys vzal své kamarády za kulturou a proč?*
- *Jaké místo v naší obci bys doporučil navštívit svým známým a proč?*
- *Jaké spolky fungují v naší obci?*
- *Jaká známá či významná osobnost se narodila v naší obci?*
- *S jakou významnou historickou událostí je naše obec spojena?*
- *Jaká přírodní zajímavost se nachází v naší obci či jejím blízkém okolí?*
- *Kdybys měl navrhnout 3 nejlepší věci, které naše obec nabízí, co by to bylo? Kde se nacházejí?*

DRUHÝ KROK: PŘEMÝŠLÍME O UDRŽITELNÉM ŽIVOTĚ

2 UDRŽITELNÝ ŽIVOT V MÍSTĚ

↑↑ Fáze projektové výuky: Mapování a třídění

Cíle:

- Žák vysvětlí pojem udržitelný rozvoj a jeho hlavní oblasti (pilíře) a aplikuje jeho principy na řešení místních potřeb/problémů.
- Žák vysvětlí, co je veřejný prostor a jak do něj vstupovat.
- Žák vysvětlí princip propojenosti lokálního a globálního z pohledu udržitelného rozvoje.

Důkaz o učení, výstup: Společný flip s X-terem obce, každý žák má zapsanou definici udržitelného rozvoje obce

Čas na aktivitu: 90–135 minut (program lze rozdělit na tři části)

Čas na přípravu: cca 60 minut

Prostředí: Třída

Autor: Tomáš Hawel, Karin Richterová, Jiří Kulich

Pomůcky, materiál: 20 ks špejlí pro trojici, krepová páska, pytlík marschmallow, flipové papíry, fixy, barevné papíry, různé přírodniny apod. na tvorbu návrhu (viz aktivita Heřmanovy sejfy), pracovní listy (viz níže):

- Udržitelný rozvoj (každou část vytisknout na jiný barevný papír, viz popis níže.)
- Zadání k plánu obce Heřmanovy sejfy
- Plánek obce – celkový pohled a výsek

Anotace, shrnutí: Žáci se seznámí s pilíři udržitelného rozvoje a zkusí je prakticky aplikovat při řešení zadaného úkolu na příkladu modelové obce.

→ MOTIVACE (3 MINUTY)

Stavba věže – filmová ukázka z filmu „Brendan a tajemství Kellsu“, jak staví věž – cca 2,45 minut:
<https://www.youtube.com/watch?v=PS340yMkcWA&t=3s>

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (70–90 MINUT)

Stavba věže (20 minut)

Žáci mají za úkol postavit co nejvyšší stabilní věž se základnou, která má co nejméně pilířů, aby stavba pevně stála a na jejím vrcholu pevně držel marschmallow.

Žáky rozdělíme do trojic, každá skupina dostane kupu špejlí, 20 cm krepové pásky, 1 ks marschmallow (nebo kulička z modelíny). Účastníci dostanou před aktivitou 5 minut na promyšlení.

Metodická poznámka: Pokud se žákům zmíníte i o výšce věže, soustředí se pouze na to, aby byla věž co nejvyšší. Cílem této aktivity je však postavit stabilní věž s co nejméně pilíři (tedy se třemi), proto doporučujeme výšku vůbec nezmiňovat.

Reflexe úkolu:

- Podívejte se na vaše stavby. Jaké to bylo je stavět? Co na tom bylo těžké/lehké? Jaký dojem máte z výsledku?
- Aby bylo držení, podpora nějaké věci stabilní, minimálně kolik pilířů to musí podpírat?
- Otázkami vedeme žáky k uvědomění toho, že věž musí mít 3 nohy, které jsou v jednom místě propojené – Jak ty pilíře musí stát? Jaký musí mít k sobě vztah, aby pevně držely? Co je důležité při tom, aby marshmallow na vrcholu vydržel, na co jste dávali pozor?
- Představte si, že byste měli za úkol něco postavit, nebo zkontrolovat, jestli to dobře drží – na co byste se zaměřili?

Věže nebudeme vyhazovat,
budou ještě třeba v další práci.

ZŠ Stěžery - Stavba věže

Stavební deníky (20 minut)

Metodická poznámka: Tato část pracuje s metodou kritického myšlení s názvem „Skládkové učení“.⁴

Spojíme ideálně vždy dvě skupiny, které před chvílí tvořily věže, do šestice. To bude domovská skupina. Žáci ve skupině dostanou čísla od 1 do 3. Žáci z domovské skupiny půjdou do expertní skupiny, aby každá domovská skupina měla ideálně 2 zástupce v každé expertní skupině (více čísel než od 1 do 3 nedávejte, je potřeba, aby vznikly přesně 3 domovské skupiny). *Příklad: Třída má 18 žáků, při předchozí aktivitě (stavba věže) vzniklo 6 skupin po 3 žácích. Při této aktivitě se vždy 2 skupiny spojí, takže vzniknou 3 skupiny po 6 žácích. Těmto 6členným skupinám říkáme domovská skupina.* Poté:

- žákům v domovské skupině přidělíme čísla od 1 do 3, takže ve všech domovských skupinách jsou vždy 2 jedničky, 2 dvojky, 2 trojky;
- jedničky, dvojky a trojky ze všech skupin se sejdou v jednom místě a společně vytvoří expertní skupinu složenou pouze z jedniček, expertní skupinu dvojek a expertní skupinu trojek.

Metodická poznámka: Tuto část rozfázujeme – říkáme žákům postupně, co mají udělat, počkáme, až to udělají a pak jim sdělíme další krok.

Každé expertní skupině dáme přečíst jeden z textů o pilířích udržitelného rozvoje (viz pracovní listy níže) – každý žák má svůj text (texty k jednotlivým pilířům vytiskneme na barevné papíry – každý pilíř na jinou barvu papíru, každá expertní skupina dostane jen jeden pilíř/barvu). Žáci si nejprve (každý sám) přečtou text a následně mají prostor, aby se shodli na hlavních myšlenkách, aby poté byli schopni všichni předat úplně stejné informace z textu spolužákům, bez použití pracovního listu (myšlenky si mohou zapsat). Mají na to **7 minut**.

⁴ Více o metodě naleznete v samostatném sešitu „Sborník nástrojů a návodů“.

- Expertní skupina si rovněž vymyslí otázky, kterými si ověří, jestli domovská skupina poslouchala (viz pracovní listy). Tyto otázky si následně všichni žáci zapíší i s odpověďmi do projektových portfolií (tento bod přeskočíme, pokud žákům vytvoříme otázky my, viz metodická poznámka).

Po uplynutí času se žáci vrátí do domovských skupin. Během **dalších 7 minut** si žáci vzájemně předávají poznatky ze své části materiálu (ze své expertní skupiny). Je dobré žákům průběžně připomínat, co všechno mají během daného času stihnout. Zadejme žákům, aby si každý expert ověřil, jestli ostatní ve skupině jeho část pochopili.

Metodická poznámka: Pokud máme žáky, kteří jsou méně zkušení v práci s textem, doporučujeme dopředu pro ně připravit otázky, na které budou v textu hledat odpovědi a tyto odpovědi pak budou předávat v domovské skupině (přečtou si každý samostatně text, pak hledají odpovědi na námi zadané otázky), viz postup. Zvolíme-li tento způsob, dáme všem žákům po návratu do domovských skupin všechny otázky sepsané na jednom listu, aby si mohli zapsat odpovědi a nakonec vložit do projektových portfolií.

Reflexe - ověření znalostí v rámci celé třídy:

Žáci mohou odpovídat na otázky, které si kladou domovské skupiny navzájem.

ZŠ Lukavice - Sahrávání rolí

Metodická poznámka: Tady můžeme rozdělit program a další část realizovat jinou než následující hodinu. Pokud to uděláme, je třeba si s žáky připomenout, co jsme dělali minule a na jakých pilířích stojí udržitelný rozvoj.

Heřmanovy Sejfy – urbanistická soutěž (25–45 minut, viz metodická poznámka)

Před žáky je přednesen problém obce Heřmanovy Sejfy – zanedbaný prostor lesoparku. Ti pak mají za úkol vytvořit návrh řešení problému tak, aby při práci využili poznatky, se kterými se seznámili při stavbě věže a při práci v domovských a expertních skupinách.

Žáci jsou stále ve stejných skupinách jako při předchozí práci. Každá skupina dostane:

- pracovní list - Zadání k plánu obce Heřmanovy Sejfy (viz níže) – zde je popis obce a úkol,
- plány obce (viz níže) – celkový pohled (vytisknout na A4) a výsek (vytisknout na A3),
- barevné papíry (totožné barvy jako ty, na kterých jsou natištěny pracovní listy k jednotlivým pilířům udržitelného rozvoje) nastříhané na proužky (3 barvy x 3 kusy).

Na práci žáci dostanou cca 15 minut, před uplynutím času žáci na každou nohu své věže nalepí jeden barevný pruh papíru, na který napíší informaci, jak konkrétně se pilíř projevuje v jejich návrhu.

Skupiny představují své návrhy – každá skupina si zapisuje, jaké nápady se jí u ostatních skupin v jednotlivých pilířích líbily a dávají skupině, která představuje návrh, zpětnou vazbu na to, jak jsou pilíře propojeny.

Reflexe, závěr:

- Na závěr žáci vyberou nejlepší nápad, nebo vytvoří nový, spojením nápadů, které zazněly.
- Debata nad výsledným nápadem: Co je důležité, aby byl vytvořen návrh s důrazem na udržitelný rozvoj?

Metodická poznámka: V těchto místech je možné nechat žákům více času na tvorbu návrhů do „urbanistické soutěže“ a využít pro program celou vyučovací hodinu. Žáci se do tvorby návrhů často ponoří a nám se pak nechce jejich kreativitu přerušit. Pokud se pro to rozhodneme, měli bychom pamatovat na to, že poslední část „bloku“ (X-tero) je třeba dodělat při nejbližší příležitosti, aby žáci měli ještě čerstvě v paměti informace o udržitelném rozvoji.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (20–45 MINUT)

X-tero obce

Pokud tuto část nerealizujeme hned po té předchozí, krátce si se žáky připomeneme, co je to udržitelný rozvoj, na jakých pilířích stojí a jak jsme s ním pracovali při „urbanistickém návrhu“.

Metodická poznámka: V X-teru obce pracujeme se šesti oblastmi, které jsme upravili dle národního dokumentu s názvem „Strategický rámec Česká republika 2030“⁵ (dále jen Strategie 2030). Tento dokument navazuje na mezinárodní „Sustainable Development Goals“⁶, tedy „Cíle udržitelného rozvoje“ (dále jen SDGs), které vyhlásila OSN. Strategie 2030 jsou tedy SDGs přepracované pro české reálie (prostředí). Se stejnými oblastmi budeme pracovat v dalších krocích cesty labyrintem ŠUŽ, a to konkrétně v:

- třetím kroku – „Poznáváme místo do hloubky“, v aktivitě „Tematická výuka, mezipředmětová spolupráce a spolupráce s komunitními odborníky“;
- čtvrtém kroku – „Plánujeme jeho budoucnost“, v aktivitě „Tvorba vize místa“ (viz níže), kde se žáci zaměří přímo na svoje místo a budou tvořit udržitelnou „Vizi místa“ (tedy produkt prvního cyklu projektové výuky⁷).

Než začneme pracovat se žáky, napíšeme na papíry A4 nadpisy šesti oblastí udržitelného rozvoje a stručné náměty, co oblasti mohou obsahovat (viz níže) a rozvěsíme je po třídě.

Společně se žáky si přečteme názvy oblastí a řekneme si, co všechno daná oblast může obsahovat. Připomeneme jim rovněž, co se o obci již dozvěděli v aktivitě „Mapování místa pocitovou mapou“. Výsledek aktivity, pocitová mapa, nám visí ve třídě.

Následně žákům oznámíme, že mají již dostatek informací, a díky tomu se stali odborníky na udržitelnost. Jejich úkolem bude navrhnout 1–3 pravidla pro jednotlivé oblasti, kterými by se měla řídit každá (tedy i naše) obec, aby byla udržitelná.

ZŠ Stěžery - Alternativní verze programu

⁵ Více o Strategii 2030 naleznete zde: www.cr2030.cz

⁶ Více o SDGs, včetně metodických materiálů naleznete zde: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

⁷ O projektové výuce v ŠUŽ se dozvíte v metodice „Cesta labyrintem ŠUŽ“.

Žáky rozdělíme do 6 skupin po 3–5 (nebo je necháme pracovat ve stejných skupinách jako v předchozích aktivitách).

Každá skupina dostane (vylosuje si) 1–2 oblasti, kterými se bude zabývat:

- Žáci ve skupinkách diskutují a navrhují pravidla, která si mohou zapisovat.
- Jakmile se skupina domluví na 1–3 pravidlech, která jsou podle nich nejdůležitější, napíše si je.
- Poté skupiny postupně představí svá pravidla. Necháme žáky krátce diskutovat nad navrženými pravidly a na základě diskuse případně pravidla upravíme.
- Nakonec žáci pravidla nalepí/napíše pod názvy oblastí rozvěšených na papír A4 ve třídě.
- Všech šest oblastí i s pravidly ještě můžeme nalepit na jeden společný flipový papír nebo necháme žáky, ať pravidla pěkně výtvarně zpracují a vyvěsíme si hotové X-tero udržitelné obce ve třídě.
- Každý žák si X-tero přepíše do portfolia cesty labyrintem ŠUŽ.

Oblasti udržitelného rozvoje obce a příklady pravidel:

Lidé (zaměstnání, kulturní, společenské a sportovní vyžití, vztah k obci atd.)

- V obci máme školu a školku.
- Lidé v obci mají sportovní i kulturní vyžití.
- Lidé mají dost formálních i neformálních příležitostí pro setkávání.
- Podporujeme místní spolky.
- Vážíme si významných osobností naší obce.

Hospodářství (hospodaření se zdroji, spoje a doprava, veřejný rozpočet atd.)

- Máme dobrou dopravní dostupnost.
- Máme možnost třídít odpad na více než 5 složek přímo v obci.
- Máme transparentní a vyrovnaný rozpočet.
- Máme dostatečné zásoby pitné i užitkové vody.
- Využíváme obnovitelné zdroje energií.

Příroda a historie (krajina, rozmanitost života, voda, půda, klima, historická místa v obci atd.)

- Vážíme si okolní přírody i historických památek.
- Dáváme přednost výsadbě původních rostlin a dřevin.
- Do okolní krajiny zasahujeme s citem.
- Podporujeme opatření proti změnám klimatu.

Zástavba, veřejná prostranství, rozvoj obce (využití starých budov, rekonstrukce veřejných prostor, využití nezastavěných prostor atd.)

- Místo nové výstavby dáváme přednost využití starých budov.
- Dbáme, aby veřejná prostranství lákala lidi k návštěvám.
- Veřejné budovy rekonstruujeme s citem k původnímu vzhledu a šetrně k životnímu prostředí.
- Veřejné prostory, které obec nevyužívá, nabízíme k využitím místním spolkům i místním malým podnikatelům.
- Máme plán udržitelného rozvoje města.

Spolupráce s okolním světem (spolupráce s okolními obcemi, organizacemi, státy, vliv na svět atd.)

- V informačním centru prodáváme pouze kvalitní regionální a fair trade produkty.
- Spolupracujeme s dalšími obcemi a skupinami obcí v ČR i zahraničí.
- Spolupracujeme s organizacemi, které poskytují humanitární a rozvojovou pomoc v ČR i v zahraničí.

Správa obce (demokracie, zapojení občanů, kvalitní správa obce atd.)

- Zapojujeme občany do důležitých rozhodnutí obce.
- Vedení obce se pravidelně setkává s občany a komunikuje s nimi.
- Zasedání zastupitelstva jsou otevřená a vysíláme je on-line.

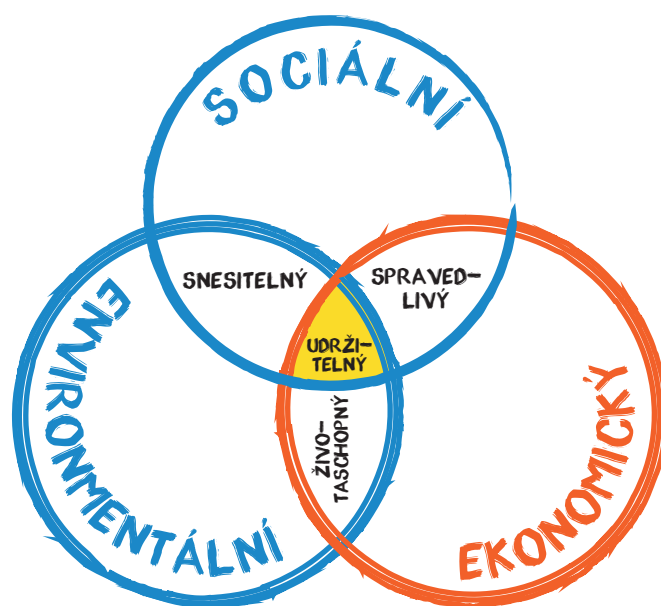
Metodická poznámka: Žáci pravděpodobně vymyslí jednodušší pravidla, odpovídající jejich věku, znalostem a zkušenostem. Tyto příklady jsou hlavně pro nás, pedagogy, abychom věděli, kam žáky v případě, že si nebudou vědět rady, nasměrovat. Nejprve doporučujeme žákům uvést spíše „nesmyslné“ příklady, aby všichni nepsali to, co jim uvedete jako příklad, např.:

- Máme kde sbírat houby.
- Máme dostatek žízal v záhoncích.
- Třídíme stromy podle listů.

UDRŽITELNÝ ROZVOJ – EKONOMICKÝ PILÍŘ

Udržitelným rozvojem se rozumí, že se zlepšují životní podmínky lidí v současnosti tak, aby to nebylo na úkor budoucích generací. Rozvoj není udržitelný, pokud všechny zdroje spotřebujeme teď a pro další generace nic nezůstane. Udržitelný rozvoj znamená spolupracovat, více myslet na druhé a vážit si životního prostředí.

Udržitelný rozvoj obce/místa můžeme znázornit jako tři pilíře – ekonomický a sociální rozvoj se zachováním zdravého životního prostředí (environmentální). Místo, kde se tyto tři pilíře protnou, je udržitelný rozvoj.

Ekonomický pilíř

Cílem ekonomického pilíře je zajistit práci (zaměstnanost) a dostatek financí (ekonomický růst) pro všechny. Proto, aby lidé v dnešní společnosti dokázali žít, musí vydělávat peníze. Získávání peněz je však přímo závislé na přírodních zdrojích a lidech – kvalitě jejich života, a tedy i toho, jaké mají v obci zázemí, vztahy, dostupnost školy, lékaře, samoobsluhy či jiné základní služby.

Růst ekonomiky (vydělávání peněz) by měl být takový, aby měl co nejmenší negativní dopad na přírodu a lidi v obci i ve světě. Pouze tehdy, když vyděláváme peníze s ohledem na ostatní pilíře, dokážeme dosáhnout udržitelného rozvoje.

Příklad: V obci je několik malých podnikatelů, kteří mají obchody na náměstí. Lidé tam rádi chodí, potkávají se při nákupu, povídají si. Náměstí „žije“. Nicméně se některým lidem (investorům) podaří prosadit jejich čistě ekonomický zájem a postavit v obci supermarket. Kvůli tomu lidé začnou chodit do supermarketu, náměstí se vyliční. Místní obchodníci nevydělávají, musí své obchody opustit a hledat jiný zdroj obživy. Bohužel se také stalo, že supermarket byl postaven na místě, které bylo důležité pro obnovu zásob spodní vody pro celou obec. Do budoucna tak hrozí, že obec nebude mít dostatek pitné vody.

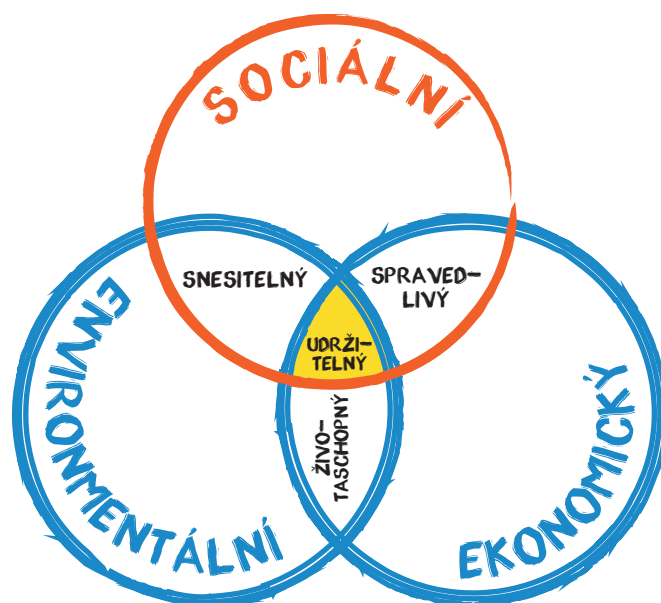
Toto byl jen zjednodušený příklad, ve skutečnosti je tento problém daleko složitější. Důležité ovšem je si uvědomit, že pokud by obec přemýšlela o udržitelném rozvoji a nezohlednila jen ekonomický pilíř, jistě by našla vhodná řešení jak pro místní podnikatele a přírodu, tak pro investory.

Otázky pro domovskou skupinu (Společně s ostatními experty vymyslete alespoň 2 otázky, kterými si ověříte, zda spolužáci v domovské skupině poslouchali, co jste jim říkali.):

UDRŽITELNÝ ROZVOJ – SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Udržitelným rozvojem se rozumí, že se zlepšují životní podmínky lidí v současnosti tak, aby to nebylo na úkor budoucích generací. Rozvoj není udržitelný, pokud všechny zdroje spotřebujeme teď a pro další generace nic nezůstane. Udržitelný rozvoj znamená spolupracovat, více myslet na druhé a vážit si životního prostředí.

Udržitelný rozvoj obce/místa můžeme znázornit jako tři pilíře – ekonomický a sociální rozvoj se zachováním zdravého životního prostředí (environmentální). Místo, kde se tyto tři pilíře protnou, je udržitelný rozvoj.

Sociální pilíř

Udržitelný sociální rozvoj respektuje potřeby všech lidí. V rámci tohoto pilíře je potřeba vyvažovat nerovnosti mezi lidmi (skupinami i jednotlivci). Jeho základním principem je odstraňování chudoby, a to nejen ve světě, ale i v konkrétních obcích a krajích. Je třeba zajistit rovný přístup k základním hygienickým podmínkám, vzdělání a lékařské péči. Další aktivity jsou zaměřeny proti projevům zneužívání (dospělých i dětí) a diskriminace (kvůli barvě pleti, náboženství, politickým názorům atd.) a proti vyloučení seniorů a hendikepovaných. Udržitelný sociální rozvoj by měl být postaven na principu solidarity (soudržnosti) s potřebnými, na uvědomění si vlastního vlivu na okolní svět a na zodpovědném rozhodování (Skutečně potřebuji ke spokojenému životu vše, co okolo sebe vidím?) apod.

Příklad: V obci je dostatek obchodů. Přesto tam byl prosazen ekonomický zájem několika málo lidí a byl zde postaven supermarket. Na stejném místě měl stát domov pro seniory, pro který v obci není žádný vhodný prostor. Současně v tomto prostoru mělo být menší zdravotní středisko. Místní obyvatelé musí jezdit za lékaři do okolních, i více než 20 kilometrů vzdálených, měst. Pro některé, hlavně starší a dlouhodobě nemocné lidi, je to velmi problematické např. vzhledem k jejich pohybovým potížím. Navíc senioři, kteří musí bydlet ve vzdálených domovech důchodců, jsou odtrženi od svých rodin a známých, protože ti je nemohou navštěvovat tak často, jako kdyby bydleli v místě.

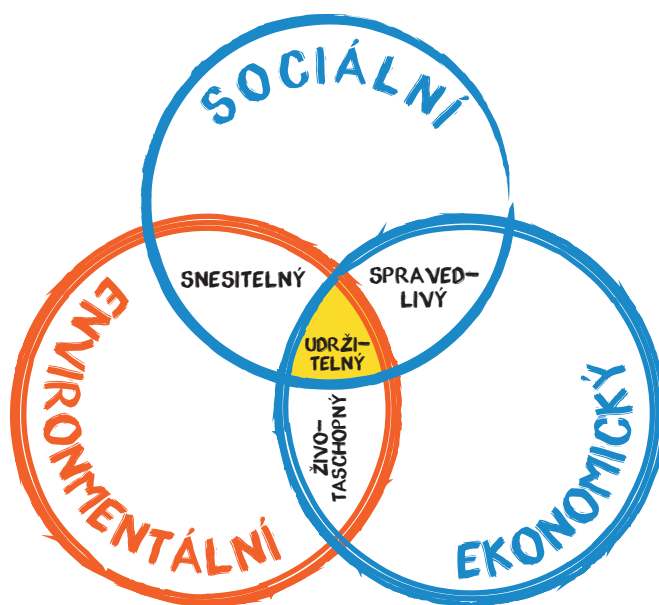
Toto byl jen zjednodušený příklad, ve skutečnosti je tento problém daleko složitější. Důležité ovšem je přemýšlet o tom, jestli je moje potřeba nadřazena nad potřebou jiných lidí. Jestli jsou finance tím, co rozhoduje nebo měl být zohledněn i jiný pilíř.

Otázky pro domovskou skupinu (Společně s ostatními experty vymyslete alespoň 2 otázky, kterými si ověříte, zda spolužáci v domovské skupině poslouchali, co jste jim říkali.):

UDRŽITELNÝ ROZVOJ – ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Udržitelným rozvojem se rozumí, že se zlepšují životní podmínky lidí v současnosti tak, aby to nebylo na úkor budoucích generací. Rozvoj není udržitelný, pokud všechny zdroje spotřebujeme teď a pro další generace nic nezbude. Udržitelný rozvoj znamená spolupracovat, více myslet na druhé a vážit si životního prostředí.

Udržitelný rozvoj obce/místa můžeme znázornit jako tři pilíře – ekonomický a sociální rozvoj se zachováním zdravého životního prostředí (environmentální). Místo, kde se tyto tři pilíře protnou, je udržitelný rozvoj.

Environmentální pilíř

Smyslem tohoto pilíře je ochrana životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů. Měli bychom si uvědomit, že planeta Země není nafukovací a její přírodní zdroje jsou omezené. Hodnota přírody a jejích ekosystémů je pro lidstvo nevyčísitelná. Proto bychom měli znát nejen přírodní zákony, ale přemýšlet i nad dopadem naší činnosti na přírodu. Environmentální pilíř zasahuje jak do roviny sociální (kvality života lidí), tak ekonomické (finance).

Jedním z principů environmentálního pilíře je ochrana biodiverzity (rozmanitost živočišných i rostlinných druhů) ve všech jejích formách a podobách. Zachování rozmanitosti druhů je nezbytné, protože udržují stabilitu ekosystémů (rovnováhu v přírodě). Mnoho produktů pro člověka nepostradatelných, včetně léků, zdrojů energie, oblečení, stavebního materiálu atd., pochází z přírody. Součástí tohoto pilíře je i péče o neživou přírodu – vodu (jako zdroj pitné vody i jako domov pro živočichy a rostliny), čisté ovzduší, půdu, neobnovitelné zdroje (ropa, zemní plyn) atd.

Příklad: V obci byl postaven supermarket. Bohužel byl postaven v místě, které bylo zásadní pro shromažďování vody. Supermarket nyní působí jako „zátka“, která zabraňuje vstřebávání povrchové vody. Díky tomu nedochází k doplnění zásob podzemní vody a za několik let hrozí, že obec nebude mít dostatek užitkové (např. na zalévání, pro výrobu v továrně apod.) i pitné vody.

Toto byl jen zjednodušený příklad, ve skutečnosti je tento problém daleko složitější. Důležité ovšem je přemýšlet o tom, jestli je moje potřeba nadřazena nad potřebou jiných lidí. Jestli jsou finance tím, co rozhoduje nebo měl být zohledněn i jiný pilíř.

Otázky pro domovskou skupinu (Společně s ostatními experty vymyslete alespoň 2 otázky, kterými si ověříte, zda spolužáci v domovské skupině poslouchali, co jste jim říkali.):

ZADÁNÍ K PLÁNKU OBCE HEŘMANOVY SEJFY

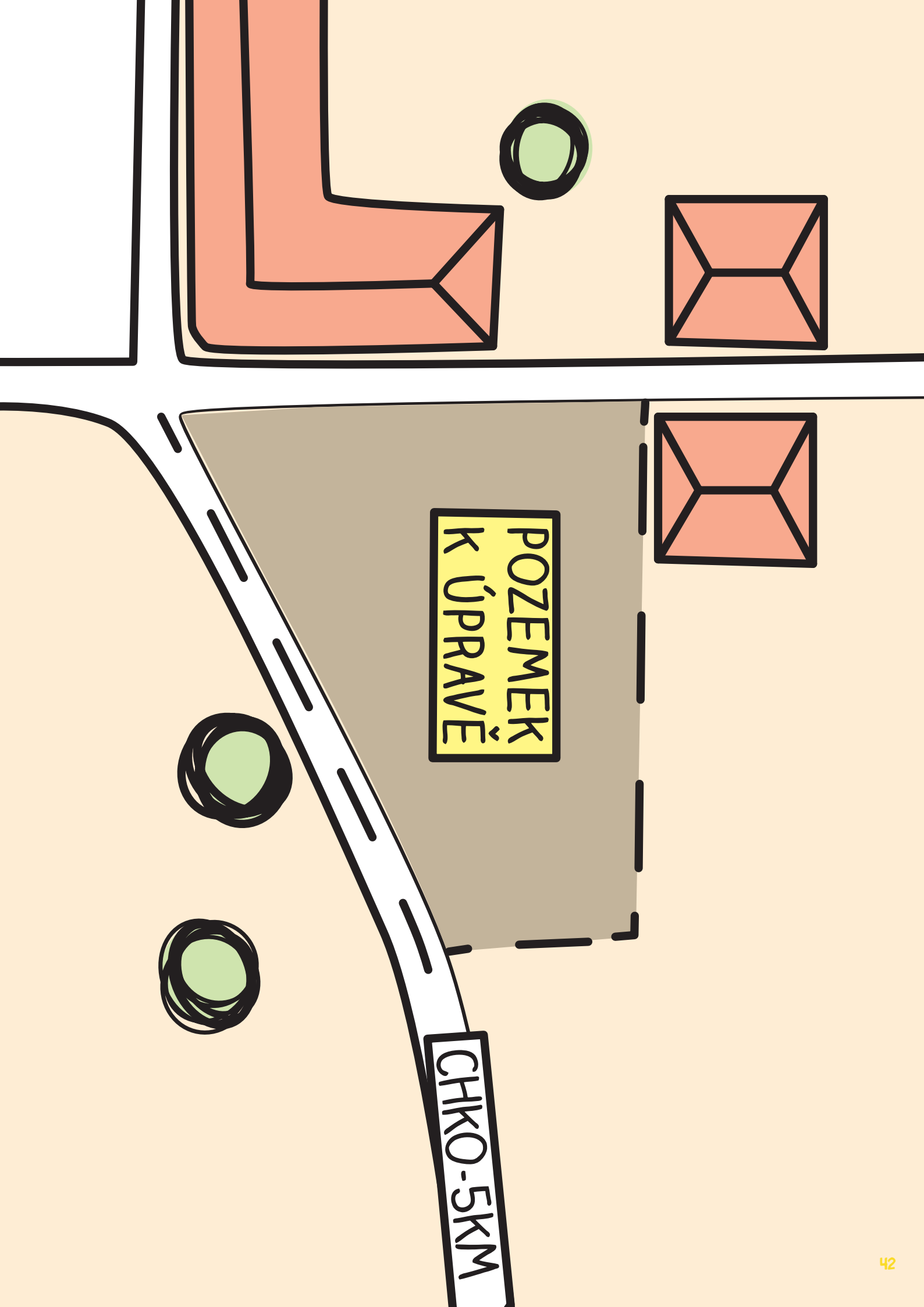
Problémem je zašlý a nepoužívaný park. Obec je nazývána „zatačkou před turistickým centrem Javořín“, které láká davy lidí, ale Heřmanovými Sejfy pouze velkou rychlostí projíždějí. Obec se 4 000 obyvateli nemá žádné zajímavé místo ani historickou památku. Mladí lidé mají tendenci prchat pryč, protože zde nemají žádné zázemí a prostor pro trávení volného času. Chybí turismus, není zde žádný průmysl ani továrna, kde by se dalo pracovat. V obci podnikají pouze drobní živnostníci a zemědělci, obec není příliš bohatá. Žije zde spíše střední a starší generace, mladých lidí je málo.

Nedaleko centra je jediná zeleň v obci – park, který není v dobrém stavu. Zastupitelé proto přemýšlí, jestli pozemek s parkem prodat bohatému podnikateli nebo ho zrekonstruovat a využít pro nějaký obecní účel. Nastává čas, aby občané přicházeli s návrhy, jak toto území udržitelně využít.

Úkol:

Vaším úkolem je vytvořit návrh řešení problému tak, abyste využili poznatky, které jste získali při stavbě věže a při práci v domovských a expertních skupinách. Na každou nohu své věže pak nalepte jeden proužek barevného papíru, na který napíšete informaci, jak konkrétně se pilíř projevuje ve vašem návrhu. Každý pilíř má jinou barvu – stejnou jako před chvílí při práci s texty.

POZEMEK
K ÚPRAVĚ

CHKO-5KM

TŘETÍ KROK: POZNÁVÁME MÍSTO DO HLOUBKY

3 TEMATICKÁ VÝUKA, MEZIPŘEDMĚTOVÁ SPOLUPRÁCE A SPOLUPRÁCE S MÍSTNÍMI ZNALCI A ODBORNÍKY

Fáze projektové výuky: Mapování a třídění

- Cíle:**
- Žák formuluje otázky a navrhuje postup pro jejich zodpovězení.
 - Žák vyhledává a srovnává informace o potřebách a problémech místa a možnostech řešení z různých zdrojů, kriticky zkoumá jejich význam a obsah.
 - Žák pojmenuje, kde a jak se dají získat a zpracovat informace o obci a komunitě.

Důkaz o učení, výstup: Vyplněná tabulka V-CH-J-D

Čas na aktivitu: 45 minut na formulaci otázek + dále dle zvoleného způsobu hledání odpovědí + 15 minut závěrečná reflexe

Čas na přípravu: 20 minut + dále dle zvolených metod

Prostředí: Třída + dle zvolené metody

Autor: Karin Richterová, Tomáš Hawel

Zdroj, inspirace:

- J. L. Steelová, K. S. Meredith, Ch. Temple, S. Walter. *Příručky programu RWCT (Čtením a psaním ke kritickému myšlení)*
- http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty5_jaksepat

Pomůcky, materiál: Flip/tabule, fixy, výstupy vzniklé v předchozích programech, historka k řešení, tabulka „tlustých a hubených otázek“ pro všechny žáky + navíc do skupin, barevné pastelky, tabulky V-CH-J-D pro všechny žáky, případně lístečky (viz typ níže), další dle zvolené metody výuky

Anotace, shrnutí: Nejedná se o výukový program, ale o návod na získání témat k další práci. Záměrem aktivity je společně najít témata k výuce, díky kterým se žáci dovědí více o místě i komunitě. Součástí aktivity je i nácvik kladení otázek. Po absolvování této aktivity by měla navázat mezipředmětová výuka, spolupráce s odborníky a další formy vzdělávání žáků.

Metodická poznámka: Tuto aktivitu doporučujeme realizovat cca do týdne po předchozí. Rovněž doporučujeme zařadit v průběhu aktivity některou z krátkých „aktivit na rozptýlení“ (viz níže), abychom obnovili pozornost a soustředění.

ZŠ Lukavice - Poznáváme místo do hloubky

→ MOTIVACE, ÚVOD (10 MINUT)

Nácvik práce s otázkami

Nejprve na příkladu s žáky nacvičíme práci s otázkami:

Vymyslíme nebo vyhledáme vhodnou historku k řešení, na niž žáci hledají odpovědi dle následujícího příkladu:

- Aby mohli žáci hádanku vyřešit, mají právo položit nám jakoukoliv otázku, kromě té nejdůležitější: Co se Billovi stalo?
- Při zodpovídání otázek bychom měli mluvit pravdu, ale nemusíme být přehnaně vstřícní.
- Zkušenost naznačuje, že někteří se pokusí hádat, jiní si začnou vzpomínat na podobné scény z filmů. Ale vyhrává ten, kdo se umí dobře ptát!

Příklad historky k řešení: John a Bill jsou v místnosti. Dveře místnosti se zabouchnou. Je slyšet, jak se rozbíjí sklo. John se podívá na Billa. Bill je mrtvý. Co se Billovi stalo?

Odpověď na naši hádanku: Bill byl rybička a bydlel v akváriu. Přišel náraz větru, který zabouchl dveře, a akvárium spadlo na zem. Tak Bill umřel.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (35 MINUT)

Vlastní práce na výběru témat (15 minut)

Na dobře viditelné místo pověsíme myšlenkovou mapu, která vznikla v rámci mapování a X-tero udržitelné obce.

Metodická poznámka: V rámci mezipředmětové spolupráce se sejdeme s kolegy, kteří učí skupinu žáků, se kterou pracujeme na ŠUŽ a pobavíme se o tom, jaká témata (viz oblasti v předchozí aktivitě „Udržitelný život v místě“) můžeme žákům případně nabídnout, čemu se ve výuce chceme věnovat.

Žákům rozdáme tabulku na tzv. „Tlusté a hubené“ otázky:

Do tohoto sloupce se zapisují otázky, které vyžadují dlouhé, široké odpovědi.	Do tohoto sloupce se zapisují otázky, které vyžadují jednoznačnou, krátkou, faktickou odpověď.
<i>Např.:</i> <i>Jakým způsobem zasáhla druhá světová válka naši obec?</i> <i>Čím je naše obec významná?</i>	<i>Např.:</i> <i>Kolik obyvatel má naše obec?</i> <i>Leží naše obec v CHKO?</i>

Položíme otázku: „Co jsme se již o naší obci dozvěděli, co již o naší obci víme z pohledu témat udržitelného rozvoje?“ a „Co ještě potřebujeme vědět o naší obci/místě z tématu (doplnit téma)?“. Ke vzpomínání slouží i zavěšená „myšlenková mapa“ a X-tero. Hledáme, co již víme, dále nejasnosti a témata, o kterých nic nevíme, a k tomu formulujeme otázky.

Např.: Známe historii naší obce? Známe významná, zajímavá přírodní místa naší obce?

- žáci pracují nejprve samostatně cca 10 minut;
- následně ve skupinách (ideálně 3, maximálně 5 žáků) své tabulky porovnají a doplní o nápady ostatních (mohou společně vytvořit novou tabulku), 10–15 minut;
- jakmile budou mít definovány otázky, barevně označí ty:
 - na kterých se shodnou, že již znají odpovědi (zelená);
 - na které neznají odpovědi nebo jsou nejasné (červená);
- skupinka si zvolí mluvčího, případně se mohou ve skupině střídat.

Práce s tabulkou V-CH-J-D (20 minut)

Na tabuli namalujeme velkou tabulku V-CH-D⁸ (naše tabulka bude ale mít o sloupec více: V-CH-J-D).

VÍM	CHCI VĚDĚT	JAK TO ZJISTÍM	DOZVĚDĚL JSEM SE

- mluvčí jednotlivých skupinek nejprve řeknou otázky, které mají označeny zeleně (každá skupina vždy jednu otázku, střídají se do vyčerpání otázek) – učitel zapisuje otázky na tabuli do sloupce „vím”;
 - vždy je nutné si ověřit, že se shodli i ostatní žáci, tedy že všichni „ví”;
 - pokud nedošlo ke shodě s ostatními, zapíšeme otázku do sloupce „chci vědět”;
 - otázky je dobré již při zapisování řadit dle témat k sobě (psát je pod sebe);
 - pokud si žáci nejsou jisti formulací otázek, pomůžou jim ostatní skupinky;
- stejně pokračujeme s otázkami, které si skupinky označily červeně, ale zapisujeme je do sloupce „chci vědět”;
- z otázek se nám takto definují témata k výuce;
 - pokud je témat (otázek) mnoho, můžeme společně vybrat ta nejdůležitější, nejzásadnější či nejvhodnější, kterým se budeme věnovat.

Metodická poznámka: Žáci mohou mít témata napsaná na lístečcích, které budou ihned lepit na flipy (na několika flipyech bude téma a sloupeček „vím” a sloupeček „chci vědět”).

- Žáci navrhnou / podílí se na návrhu postupu pro nalezení odpovědí – dalším úkolem tedy bude zvolit nejvhodnější cestu k řešení otázek. Ideálně by si ji měli zvolit žáci (minimálně se podílet), jakým způsobem se bude dále postupovat. Např.:
 - pomocí brainstormingu žáci navrhnou, jakým způsobem je možné hledat odpovědi (pravděpodobně hledání informací na internetu, v knihách, informace od učitelů atd...) - učitel vše zapisuje. Pokud žáci již nevědí, může učitel přidat své nápady a náměty;
 - žáci dostanou do skupinek jednotlivé flipy a navrhnou k otázkám způsob nalezení odpovědí;
 - dejte žákům „rámec”, ve kterém se mají „pohybovat”, např., aby brali v potaz finanční, organizační a časovou náročnost svého návrhu.
- Po vyčerpání nápadů se opět vrátíme k tabulce V-CH-J-D a do sloupce „Jak to zjistím” společně s žáky vybereme z návrhů vhodné způsoby řešení jednotlivých otázek.

Metodická poznámka: V případě způsobu zjišťování má učitel poslední slovo, protože on zodpovídá za ŠVP. Může si případně nechat prostor na rozmyšlenou, jestli nezařadí ještě další způsoby zjišťování. Je nutné, aby žáci věděli, že to učitel ještě bude doplňovat a počítali s tím! Níže nabízíme několik námětů, co je mimo klasickou výuku možné s žáky dělat.

Žáci si nakonec namalují tabulku V-CH-D do svých sešitů (portfolií) a vyplní ji tak, jak se na ní shodli na tabuli a jak učitel doplnil.

Hledání odpovědí (čas dle zvoleného způsobu)

Hledáme informace dle plánu v tabulce V-CH-D a následně vyhodnocujeme odpovědi:

- společně s žáky získáváme informace dle zvolené metody/formy;
- žáci získané informace porovnávají, kriticky je hodnotí a třídí.

Metodická poznámka: V tomto místě je rovněž ideální čas k mezipředmětové výuce. Velmi pravděpodobně bude třeba domlouvat se s dalšími pedagogy – i mimo projektový tým – na spolupráci (např. v českém jazyce formulovat projev, napsat text, hledat informace v textu; v občanské či rodinné výchově – etiketa / slušné chování, vystupování, správa obce, demokratické principy, významní rodáci, místa; v matematice – statistika, praktická měření v terénu; v dějepisu – světové / národní historické souvislosti, události, které zasáhly místo; v přírodních vědách – zajímavá přírodní místa, vzácní živočichové, rostliny, horniny, vykopávky; v zeměpisu – geologie místa a jaký má vliv na prostředí atd...).

Rovněž je zde více než vhodné zařadit, jako jednu z aktivit, zapojení komunity – zjišťování informací od veřejnosti, příklady viz níže v příloze.

Tematická výuka v ZŠ Stěžery - Stěžery dříve (sloh 4. ročník):

„Výlet do minulosti. To je ale hezké ráno. Dnes bych se rád podíval do doby před 100 lety. Vířím a už jsem tady. Je tu mnoho stromů a Lipová ulice je prázdná, skoro všichni jsou v hostincích a na poli. Za stromy si děti hrají schovku, protože v té době neměly počítače.

Ale vraťme se zpět na začátek. Trošku jsem se porozhlédl po okolí. Je tu docela hodně hostinců a místo nákupního střediska obří rybník. Jak se tak koukám na ulice, nejsou vůbec z betonu, byly hodně zablácené. Tý jo, dnes je to tu úplně jiné. Naše obec se hodně změnila, ale i tak se mi pořád líbí.“

ZŠ Libchavy - Hledání zajímavostí

ZŠ Libchavy - Zjišťování informací

→ REFLEXE, ZÁVĚR (15 MINUT)

Po absolvování každého kola hledání odpovědí na dané otázky bychom se žáky měli udělat zpětnou vazbu, např.:

- Byly zvolené metody, které jsme použili, pro hledání informací vhodné?
- Jak se vám pomocí jednotlivých metod pracovalo?
- Podařilo se vám najít/získat potřebné informace/odpovědi?
- V čem se při hledání informací chcete příště ještě zlepšit?
- Apod.

Nakonec si žáci získané vyříděné informace/odpovědi stručně zaznamenají do své tabulky V-CH-D, do sloupce „dozvěděl jsem se“.

Jelikož samostatná práce šla docela pomalu a já měla na tento program pouze jednu vyučovací hodinu, rozhodla jsem se, že v další části hodiny budeme pracovat společně. Ve sdílené složce pro projekt ŠUŽ jsem vytvořila tabulku V-CH-J-D, kterou jsem promítala dataprojektorem na tabuli. Žáci říkali své otázky a já je zapisovala do tabulky v počítači. Tím se velmi urychlila práce a také se zapojili všichni, protože byli inspirováni otázkami svých spolužáků.

ZŠ Veliš

TIPY NA MOŽNÉ FORMY VÝUKY:

Práce s fotografiemi – porovnávání starých a nových fotografií jednoho místa – podívejme se do rodinných archivů, do starých kronik, do muzea atd. a vyfoťme stejná místa dnes. Povídejme si o tom, co se změnilo a proč, jaký to mělo vliv na místo apod.⁹

Práce se starými a novými mapami – položme před žáky staré mapy z vojenského mapování, letecké snímky i turistické mapy z různých let. Společně zkoumejme, jak se místo změnilo, a hledejme odpověď na otázku, proč tomu tak je.

Vytiskněme mapy s výřezem stejné oblasti, položme je před žáky a následně hledejme, co se změnilo. Na vybraná místa s velkými změnami je vhodné se zajít podívat. Ideálně v kombinaci s historickými fotografiemi.

- Na stránce www.mapy.cz najdeme turistickou mapu, ortofotomapy z několika různých let a historickou mapu z 19. století.
- Na stránce <http://kontaminace.cenia.cz/> najdeme historické ortofotomapy z 50. let 20. století a mapu z III. vojenského mapování.

Práce s příběhy a orálními historií – příběhy místních lidí – zajdeme za pamětníky nebo si je pozveme na besedu, nahrajeme rozhovory.¹⁰

Zjišťovat můžeme např.:

- životní osudy lidí spojených se školou;
- dějepisné informace (Prošla naší obcí válka? Žila zde nějaká významná osobnost? apod.);
- informace o místní přírodě a krajině (co se tu dříve pěstovalo, co tu dříve rostlo, jací živočichové byli běžní atd.);
- vztahové, pocitové informace (mění se tady vztahy mezi lidmi, jak se mění, proč se mění, jaké to bylo dříve a proč atd., bylo dříve lépe a proč?) apod.

Příběhy pamětníků obce mohou být zachyceny např. v projektu Paměť národa - www.pametnaroda.cz.

Besedy, přednášky, vycházky s odborníky – spolupracovat můžeme např. s vědci, s místními znalci, s pamětníky a významnými osobnostmi, pracovníky informačního centra, se zástupci spolků (myslivci, důchodci, zástupci samosprávy atd.).

Exkurze, tematické výlety apod.

Bádání v místě – inspirovat se můžete např. badatelsky orientovaným vyučováním.¹¹

Práce s elektronickými i tištěnými zdroji

Pro hlubší poznávání obce jsem prvky metodiky doplnila ještě návštěvou a exkurzí obecního úřadu v obci, kde se konala také beseda s paní starostkou. Dále jsme se zapojenými žáky postupně navštívili různorodá významná místa obce – padesátá rovnoběžka, turistické zastavení s informační tabulí o historii obce, sousedské knihovny, kostel sv. Mikuláše...

ZŠ Libchavy

⁹ Další inspiraci nalezneme zde - <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1850/KRAJINA-ZA-SKOLOU.html/>

¹⁰ Informace o metodice nalezneme zde: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/18499/ORALNI-HISTORIE.html/>

¹¹ Zdroj: <http://badatele.cz/>

3 PŘÍBĚHY MÍSTA – JAK VNÍMÁM MÍSTO

Fáze projektové výuky: Třídění

Cíle: Žák vyjádří, čím je pro něj dané místo důležité (co jemu osobně místo přináší, jaké potřeby naplňuje), čím je podle něj jedinečné a interpretuje příběh místa v souvislostech.

Důkaz o učení, výstup: Žákovská umělecká díla, sdílené AHA momenty

Čas na aktivitu: 90 minut

Čas na přípravu: 10 minut

Prostředí: Třída s vyvěšenými společnými výstupy (pocitová mapa, pravidla, X-tero atd.) a společným labyrintem

Autor: Karin Richterová, Tomáš Hawel

Pomůcky, materiál: Každý žák má své projektové portfolio, vyvěšené společné výstupy z předchozích aktivit, další dle zvolené formy výstupu.

Anotace, shrnutí: Smyslem programu je, aby žáci dokázali informace získané v předešlých krocích celistvě interpretovat, aby si každý uvědomil, v čem je pro něj místo, kde žije, důležité. To se děje prostřednictvím tvorby literárního nebo výtvarného díla.

Děti byly celý týden bez domácích úkolů, aby mohly splnit výstup k této aktivitě. Byla jim předložena široká škála možností, jak mohou zpracovat téma Stěžery – místo, kde žijí. Mohly vytvořit komiks, story-board, psát o místě nebo natáčet videa. Právě poslední zmiňovaná aktivita byla pro děti nejatraktivnější. Jedna skupina natáčela video na téma „Sportování ve Stěžerách“, dalšími tématy byly „Historie Lipové ulice“ a „Top 11 Stěžer“. Dvě skupiny nafotily fotografie, z kterých vytvořily prezentace. Námětem byly „Přírodní zajímavost Stěžer“ a „Top 9 Stěžer“. Dívčí skupina pak sestavila anketu a ptala se Stěžeráků, jak dlouho v obci žijí, co se jim zde líbí a co jim tu naopak chybí. Na co jsou v obci pyšní a zda se účastní akcí pořádaných obcí nebo školou.

ZŠ Stěžery

→ MAPOVÁNÍ (15 MINUT)

Smyslem této aktivity je projít všechny materiály, které do této chvíle v projektu vznikly, proto:

- ve třídě viditelně visí společně vzniklé výstupy.
- žáci mají k dispozici svá projektová portfolia s labyrinty, kde je vyznačeno, kterými kroky již prošli.

Žáci si vezmou svá projektová portfolia a individuálně si prohlédnou všechny své podklady a materiály, které vytvořili v předchozích programech (motivace, vnímání, mapování, filtr UŽ a tematická výuka).

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (45 MINUT)

Debata (10 minut)

Poté, co si žáci individuálně prohlédli svá portfolia, se nad rozloženými materiály baví společně a snaží se hledat spojitosti mezi jednotlivými tématy, poznatky a objevy.

ZŠ Libchavy - Jak vnímám místo

Tvorba příběhu místa (35 minut)

Dalším úkolem bude ztvárnění vnímání místa a jeho příběhu. Zadání napíšeme na tabuli:

Vytvořte pomocí vybrané techniky „příběh“ našeho místa, který zachytí vaše dojmy a myšlenky a reagujte na otázky:

- Čím je pro mě místo důležité? Co mi přináší?
- Jaké klady a zápory má místo?
- Co je v místě jedinečného, jaká fakta o místě znám?

Forma ztvárnění je na pedagogovi (ten může dát žákům na výběr z více možností, pro mladší ročníky se ukázaly vhodnější výtvarné formy zpracování), doporučujeme např.:

- esej
- volné psaní
- báseň
- výtvarné zpracování (koláž, malba, storyboard, komix apod.)
- YouTube video
- animovaný film

→ REFLEXE, ZÁVĚR (30 MINUT)

Výstava (30 minut)

Žáci nejprve rozmístí své výtvary ve třídě jako na výstavě a prohlédnou či přečtou si výtvary spolužáků. Následně sdílí své AHA momenty z poznávání místa a pojmenovávají tak jeho jedinečnost – sednou si do debaťního kruhu a dobrovolně sdílí své dojmy, pocity, objevy s ostatními.

ZŠ Libchavy - Jak vnímám místo

NÁMĚTY TECHNIK, KTERÉ MOHOU ŽÁCI POUŽÍT:

Storyboard

Storyboard je kreslený scénář. Slouží především k zachycení myšlenky děje. Příběh je staticky zachycen v krocích na jednotlivých obrázcích. Storyboard by měl být srozumitelný a snadno pochopitelný. Co by nemělo na storyboardu chybět:

- chronologické číslování jednotlivých políček tak, jak jdou za sebou v animaci;
- textový popis děje v daném políčku, případně texty, které říkají postavy v příběhu.¹²

Nechme tedy žáky na velký papír rozkreslit několik oken a tam nakreslit klíčové momenty příběhu jejich místa. Příklady storyboardu zde:

- http://www.respektneboli.eu/sites/default/files/storyboard_k_filmu_voda.pdf
- <http://www.zusledec.cz/vytvarny/multimedialni-tvorba/informace-navody/649-storyboard#>

Animovaný film

Animovaný film je druh filmu, který je snímán po jednotlivých fázích (neboli snímcích filmového pásu) tak, aby se jeho přehráním plnou rychlostí vytvořil dojem plynulého pohybu. Tomuto způsobu rozpočívání se říká animace.¹³ Na animovaný film potřebujete fotoaparát, nastavení snímku na co nejnižší rozlišení a stativ.

- Na 1 vteřinu filmu je třeba nafotit min. 4 snímky, aby pohyb nebyl trhaný.
- Pokud je v animaci text, je třeba se zamyslet, kolik času je potřeba na jeho přečtení. Na 5 sekund by pak muselo být 20 snímků s textem.
- Fotografie vložte např. do programu Movie maker a nastavte časování 0,25 vteřiny na snímek a přidejte hudbu.

Příklad animovaných filmů zpracovaných žáky ve škole: <http://metaculture.cz/filmove-workshopy/>

¹² Zdroj: http://www.respektneboli.eu/sites/default/files/co_je_storyboard.pdf

¹³ Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Animovan%C3%BD_film

ČTVRTÝ KROK: PLÁNUJEME BUDOUCNOST MÍSTA

4 TVORBA VIZE MÍSTA

Fáze projektové výuky: Řešení

- Cíle:**
- Žák formuluje a vysvětlí vlastní názor a má ho podložen argumenty.
 - Žák pracuje s názory ostatních a reflektuje je.
 - Žák rozpozná problémy a potřeby v místě, posoudí jejich řešení z pohledu udržitelného rozvoje.

Důkaz o učení, výstup: Společná vize obce a vybrané 2–4 projektové záměry.

Čas na aktivitu: 2x 90 minut + čas na přípravu a nácvik prezentací

Čas na přípravu: 15 minut

Prostředí: Třída

Autor: Alena Kohoutová, Jiří Kulich, Karin Richterová

Pomůcky, materiál: Pracovní list *Naše obec – vize za 10 let*, flipchartové papíry, fixy, počítač a dataprojektor na zkoušku prezentace.

Anotace, shrnutí: Žáci se vrací k představě, jaké místo by chtěli, využívají svoje znalosti o místě a udržitelném životě a plánují, jak by mělo vypadat město v budoucnosti. Zároveň pojmenovávají klíčové potřeby nebo problémy místa.

1.-2. VYUČOVACÍ HODINA (90 MINUT) – PRO TENTO BLOK SI VE VÝUCE VYHRADÍME DVĚ PO SOBĚ JDOUCÍ NAVAZUJÍCÍ VYUČOVACÍ HODINY.

→ MOTIVACE, ÚVOD (20 MINUT)

Ve třídě visí výstupy z předchozích aktivit, žáci si vezmou svá portfolia. Krátce si připomeneme/shrňeme, co jsme se už o naší obci dozvěděli, připomeneme si výstupy předchozích aktivit – postupně společně projdeme jednotlivé výstupy (žáci se hlásí, učitel vyvolává a připomínají si vzájemně informace, zážitky atd.).

Poté si žáci vezmou pracovní list „Naše obec – vize za 10 let“, viz níže. Úkolem žáků nyní bude individuálně doplnit pracovní list. Každý žák u všech položek vyplní i druhý sloupec – „Proč to tak chci“.

Než žáci dokončí své úkoly, rozmístíme po třídě flipy s názvy jednotlivých okruhů (Lidé, Hospodářství, Příroda a historie, Zástavba a veřejná prostranství, Spolupráce s okolním světem, Správa obce).

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (60 MINUT)

Práce ve skupinách (25 minut)

Potom žáky spojíme do menších skupinek (3–5 žáků), v nichž si sdílí svoje představy (případně v jejich diskusi vzniknou i nové) a shodnou se na několika tvrzeních o budoucí podobě obce, které by přednesli ostatním.

Každé tvrzení, na kterém se žáci ve skupině shodli, zapíší fixami či silnými pastelkami na samostatný dostatečně velký papír – např. formát A4 tak, aby byly texty dobře čitelné i z větší vzdálenosti, a umístí je dle okruhu na připravené flipy.

Společná tvorba vize – společná práce s flipy (35 minut)

Jednotlivé skupiny ostatním postupně představí své návrhy budoucí podoby místa. Postupně projedeme všechny oblasti. Střídáme po kruhu skupiny tak, aby každá vždy představila jeden z návrhů.

Návrhy máme na očích na flipech – velmi podobné návrhy se souhlasem autorů již znovu neřešíme (a sloučíme je k sobě) nebo po diskusi doplníme původní návrh atd. Žádný návrh by neměl být ignorován či změněn bez souhlasu autorů. Umožníme případně i vznik nových námětů přímo v diskusi, např. v reakci na inspiraci jiným návrhem nebo proto, že nějaké téma není příliš pokryto.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (10 MINUT)

Na závěr si výroky k jednotlivým okruhům znovu přečteme, pokud bude třeba, tak věty upravíme, doplníme a ubezpečíme se, že o nich panuje shoda. Bylo by vhodné společně z jednotlivých výroků sestavit i obecné shrnutí pro každý okruh (viz PL „Naše obec – vize za 10 let“). Následně si každý žák zapíše finální verzi (shrnutí i výroky) do nového pracovního listu jako „společnou vizi obce“.

Můžeme také zkusit vymyslet nějaké „motto“ pro svou vizi obce (např. „Obec Černá, obec snů“ apod.), či to dát žákům za domácí úkol a pak vybrat např. hlasováním to nejlepší.

ZŠ Prosperity - Co můžeme v obci udělat

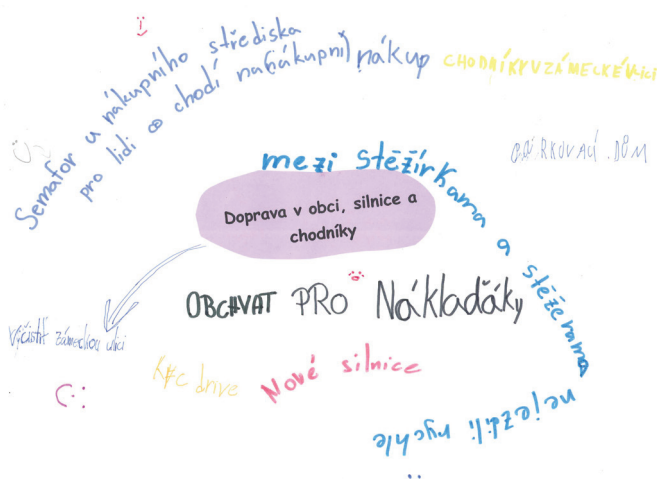
Tuto lekci jsme se rozhodli udělat jako celotýdenní s tím, že děti budou pracovat ve skupinách napříč třídami a na konci týdne předloží výsledky své práce. Mohly se scházet o přestávkách, společně jsme aktivně věnovali 90 minut na začátku týdne a 90 minut na konci (prezentace). Na začátku jsme se bavili o vizích, kreslili jsme „ideální město“ a „vylepšenou obec“. Jednotlivé skupiny pak zvažovaly realnost svých vizí a zúžili jsme naše nápady na ty, které lze zrealizovat.

ZŠ Prosperity

3.-4. VYUČOVACÍ HODINA (CCA 90 MINUT + PRÁCE NA PREZENTACÍCH) – VÝBĚR PROJEKTOVÝCH ZÁMĚRŮ A PŘÍPRAVA PREZENTACÍ

→ MOTIVACE, ÚVOD (5 MINUT)

Je ideální, pokud alespoň první hodina tohoto vyučovacího bloku navazuje na ten předchozí. Pokud tomu tak není, je potřeba si na začátku osvěžit výroky o současném a žádoucím budoucím stavu obce na flipech / pracovních listech. Flipy rozmístíme ve třídě.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (60 MINUT)

Tvorba projektových námětů (20 minut)

Vybídíme žáky, aby se postavili k oblasti, která je zajímavá, které by se nyní chtěli věnovat. Můžeme je požádat, aby, pokud u nějaké oblasti už bude více než 5 žáků, zkusili najít jinou oblast, která by je zajímala. Cílem je, aby oblasti byly rovnoměrně pokryty. Pokud je přesto u některé oblasti více než 5 žáků, buď je rozdělíme do pracovních skupin, nebo jim můžeme nechat možnost volby, zda budou pracovat v menší, nebo větší skupině, ve dvojici nebo sami (snažíme se však, aby skupiny nebyly větší než 5 žáků). Pokud víme, že by toto dobrovolné rozdělení mohl být problém, zvolíme jiný způsob.

Úkolem žáků je jednotlivě, nebo ve skupině najít, co by se muselo ve vybrané oblasti v obci změnit či učinit, aby se v rámci jejich oblasti stav věcí změnil ke stavu, na které se shodli ve vizi, a navrhnout konkrétní změny. Na základě srovnání současného a žádoucího budoucího stavu žáci generují návrhy opatření (projektové náměty/záměry) – ke svěřené oblasti by měli navrhnout alespoň 1 (ideálně více) opatření + mají zároveň možnost navrhnout opatření i k jakékoli další oblasti, pokud to z jejich diskuse vyplývá.

Před zahájením práce ve skupinách nabídneme osnovu uvažování o záměru, který bychom mohli uskutečnit (od problému/potřeby k projektovému záměru) a příklady jeho možné formulace a popisu, např.:

Téma – Doprava: chceme bez obav přecházet ke škole.

Problém: rušná ulice před školou.

Náš záměr/cíl: chceme změnit dopravu před naší školou tak, aby před ní jezdilo méně aut.

Téma – Veřejná prostranství: nemáme kde trávit volný čas.

Problém: nedostatek dětských hřišť nebo míst pro trávení volného času.

Náš záměr/cíl: chceme vytvořit příjemné místo, kde můžeme trávit volný čas, jak chceme.

Téma – Příroda: máme mnoho zajímavých přírodních míst.

Problém: nikdo o nich neví.

Náš záměr/cíl: chceme zvýšit povědomí o těchto místech, vytvoříme informační brožuru.

Metodická poznámka: Žáci pravděpodobně začnou generovat nápady, co mohou sami udělat. Pokud máme dostatek času, klidně je necháme, určitě tyto nápady využijeme. Nicméně je musíme nabádat, aby se soustředili hlavně na definice problémů či potřeb a na návrhy na projektové záměry.

Na závěr práce skupiny všechny návrhy projektových záměrů vypíší na lepicí papírky a umístí viditelně na flipy.

ZŠ Libchavy - Tvorba vize místa

ZŠ Prosperity - Co můžeme v obci udělat

Tabulky dopadu a proveditelnosti – výběr priorit (20 minut)

Pro výběr projektových záměrů použijeme **Tabulku dopadu a proveditelnosti**. Ta nám může posloužit k nalezení konkrétních aktivit a projektů, které by námi zvolené téma byly schopny řešit. Tabulka je jednoduchým měřítkem, škálou, kde na jedné ose sledujeme dopad projektu, tedy míru toho, jak je daný projekt schopen řešit vybrané téma, a na druhé ose jeho proveditelnost, tedy nároky na finanční a lidské zdroje, podmínky k realizaci a podobně. Tabulku si pro přehlednost při rozhodování rozdělíme do devíti polí.

DOPAD ↑	VELKÝ DOPAD	Vysoký dopad projektu/ Těžká proveditelnost		Nejvyšší dopad projektu/ Snadná proveditelnost
	STŘEDNÍ DOPAD			
	MALÝ DOPAD	Malý dopad projektu/ Těžká proveditelnost		Malý dopad projektu/ Snadná proveditelnost
		OBTÍŽNÁ PROVEDITELNOST	STŘEDNĚ OBTÍŽNÁ PROVEDITELNOST	SNADNÁ PROVEDITELNOST
		PROVEDITELNOST →		

Tabulku vyplníme tak, že projektové záměry napíšeme na lepicí papíry. Poté celá skupina ve společné diskusi posuzuje, do kterého místa tabulky jednotlivé návrhy – projektové záměry – umístit. Na základě diskuse se umístění v tabulce může postupně upřesňovat a lístky se mohou posouvat podle vzájemného porovnání postupně doplňovaných námětů. Toto posouzení směřuje k lepší identifikaci projektů, které jsou proveditelné (např. silami žáků) a zároveň mají reálný dopad.

Vyplněná tabulka dopadu a proveditelnosti pak může vypadat třeba takto:

DOPAD ↑		<i>Naplánování a realizace nové turistické trasy s naučnou stezkou.</i>	<i>Umístění a vyzdobení laviček. Umístění komunitního kompostéru. Zavedení prodeje Fair Trade výrobků ve školním bufetu.</i>	<i>Vysázení bylinkového záhonku na náměstí. Zmapování místních dřevin a prezentace veřejnosti.</i>
		<i>Zřízení geoparku s velkoformátovými vzorky hornin.</i>	<i>Vysázení starých ovocných odrůd na školní zahradě.</i>	
		<i>Zřízení muzea čediče.</i>		<i>Upozornění na důležitost šetření vodou vyhlášené školním rozhlasem.</i>
		PROVEDITELNOST →		

Záměry, které budou žáci prezentovat na veřejnosti, by měly být ty, které jsou v tabulce umístěny co nejvíce vpravo nahore. Na konci by nám měly zůstat cca 3–4 vybrané prioritní záměry.

Pokud je třeba výběr ještě zúžit, můžeme přistoupit k hlasování. Každý žák dostane 3 body a má je rozdělit k jednotlivým projektovým námětům, které by chtěl v obci určitě uskutečnit. Pravidla hlasování (např. počet bodů, možnost dát všechny k jednomu námětu apod.) můžeme upřesnit dle vlastního úsudku.

Příprava prezentace pro veřejnost (45 minut na domluvu + čas na tvorbu prezentací)

Prezentace pro veřejnost by měly zahrnovat:

- **Průběh projektu** – o čem se učili, jakými kroky cesty labyrintem prošli, co se dozvěděli, zajímavosti.
- **Představení našich představ o obci** (vize místa) – jakými oblastmi života obce jsme se zabývali, jaké jsou naše představy a co vše se objevilo za náměty.
- **Podrobnější představení vybraných prioritních záměrů.**

Vytvoříme pracovní skupinky do 5 žáků (vylosujeme nebo necháme vybrat). Jedna skupina se věnuje průběhu projektu, druhá prezentaci vize obce, další prezentaci záměrů (2–4 skupiny dle počtu záměrů).

Žákům upřesníme pravidla, která určují, jak má prezentace probíhat. Mohou vypadat např. takto:

- Délka prezentace je daná – max. 5 minut, čas se bude měřit. Můžeme jim pomoci barevných A4 papírů během prezentace ukazovat zbývající čas (např. zelený papír znamená – „*Jste v polovině vašeho časového limitu na prezentaci!*“, oranžový papír – „*Zbývá vám poslední minuta!*“, červený papír – „*Dokončete myšlenku maximálně v posledních 3 vteřinách!*“).
- Zamyslete se nad formou prezentace, cílem je, aby ostatní zaujala. Ale pozor, forma by neměla převážet nad obsahem (např. při prezentaci projektových záměrů – prezentujeme jasná fakta – je vhodnější zvolit klasičtější způsob než např. divadelní atd.).
- Informace prezentujte stručně a jasně.
- Do prezentace se zapojí všichni členové skupiny.

Skupiny by se měly dohodnout:

- Jak bude prezentace vypadat (flipový papír, PowerPoint, přednes básně, text s obrázky, kombinace několika atd.), co bude obsahovat a jak si při ní žáci rozdělí role.
- Kdo, co a (do)kdy k prezentaci přichystá na setkání s veřejností.

Metodická poznámka: Tvorba prezentací vám pravděpodobně zabere více času, je možné nechat žáky tvořit prezentace doma, požádat o spolupráci kolegyně a kolegy v jejich hodinách atd.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (CCA 25–45 MINUT)

Jakmile mají skupiny prezentace hotové, vyzkouší si svou prezentaci nanečisto před spolužáky. Po každé prezentaci můžeme společně se třídou krátce ocenit prezentující za konkrétní věci a dát jim co nejkonkrétnější doporučení k případné úpravě.

Metodická poznámka: Nezapomeňte, že prezentace bude třeba nacvičit (ideálně několikrát), aby žáci byli dobře připraveni na setkání s komunitou.

TIP NA MOŽNOU FORMU PREZENTACE:

PechaKucha [pečakuča] – je rychlá úderná forma prezentace, do které se může zapojit hodně lidí. Projekt PechaKucha vymysleli a uvedli v život v roce 2003 v Tokiu architekti Astrid Klein a Mark Dytham, zakladatelé architektonického studia Klein Dytham Architecture. Jejich záměrem bylo vytvořit prostor pro setkávání architektů, designérů, grafiků, výtvarných umělců, teoretiků z nejrůznějších oborů, divadelníků, filmařů a muzikantů na jednom místě v jednom čase v tomto oborovém mixu. Prostor pro mluvení o tom, co je nového, co kdo chystá či již realizoval, o čem přemýšlí, o čem sní... Protože měli zkušenost jen s architektonickými přednáškami, které velmi často trvají hodiny, hledali, jak zbytečné rozvleklosti zabránit. A řešení dostalo jméno PechaKucha – japonský výraz pro zvuk konverzace. Každý mluvčí si připraví pro svůj výstup 20 obrázků a každý z nich může komentovat na ploše 20 vteřin; 6 minut a 40 vteřin ho tak dělí od nástupu jeho následovníka.

ZŠ Prosperity - Co můžeme v obci udělat

ZŠ Prosperity - Co můžeme v obci udělat

¹⁴ Zdroj (drobně upraveno): <http://www.pechakucha.cz/>

NAŠE OBEC – VIZE ZA 10 LET

OBLASTI

NAŠE OBEC ZA 10 LET

PROČ TO TAK CHCI

OBLASTI	NAŠE OBEC ZA 10 LET	PROČ TO TAK CHCI
Lidé Obecné shrnutí (anotace oblasti)		
Hospodářství Obecné shrnutí (anotace oblasti)		
Příroda a historie Obecné shrnutí (anotace oblasti)		

OBLASTI

NAŠE OBEC ZA 10 LET

PROČ TO TAK CHCI

OBLASTI	NAŠE OBEC ZA 10 LET	PROČ TO TAK CHCI
Zástavba a veřejná prostranství Obecné shrnutí (anotace oblasti)		
Spolupráce s okolním světem Obecné shrnutí (anotace oblasti)		
Správa obce Obecné shrnutí (anotace oblasti)		

4 SETKÁNÍ A PREZENTACE V KOMUNITĚ

Fáze projektové výuky: Tvorba produktu, reflexe

- Cíle:**
- Žák spolupracuje s místní komunitou.
 - Žák prezentuje výsledky tvorby vize.

Důkaz o učení, výstup: Představení vize komunitě, nashromážděné připomínky od komunity.

Čas na aktivitu: cca 140 minut + úklid + 20 minut reflexe se žáky druhý den

Čas na přípravu: cca 1 hodina + příprava občerstvení

Prostředí: Větší místnost (např. na obecním úřadu, ve škole atd.)

Autor: Karin Richterová, Tomáš Hawel

Zdroj, inspirace: Část podkladů poskytla Blažena Hušková

Pomůcky, materiál: Flip, flipové papíry, fixy, lepicí papíry, lepicí páska, technické zajištění prezentace (dle způsobu prezentace), stoly, židle

Anotace, shrnutí: V této aktivitě budou žáci prezentovat svůj návrh vize a představí vybrané projektové záměry. Komunita následně poskytne žákům zpětnou vazbu/připomínky k doplnění vize a projektovým záměrům. Nejedná se o vzdělávací celek, ale o návod, jak můžete vést setkání s komunitou.

PŘÍPRAVA A ORGANIZACE SETKÁNÍ

Pro přehlednost jsme pro vás připravili „ÚKOLNÍK“ (viz níže), kde si můžete zaznamenávat kdo, co a do kdy má splnit, řádky si libovolně přidávejte. Několik nejdůležitějších bodů jsme vypsali i zde:

→ PŘED SETKÁNÍM – S PŘEDSTIHEM PROMYSLÍME:

Kde se bude setkání konat?

- škola (vlastní zázemí, jednodušší organizace)
- zasedací místnost městského úřadu (může dodat větší prestiž celé akci)
- apod.

Koho z komunity pozveme?

- zástupce obce (pověřené úředníky, zástupce rady či zastupitele obce)
- rodiče, prarodiče
- další učitele a žáky ze školy (dle situace)
- zástupce místních NNO, aktivní jednotlivce, podnikatele atd.
- místní obyvatele, kterých se může týkat obsah prezentace
- atd.

Co bude na pozvánce?

- termín
- čas (od–do)
- místo
- program setkání
- kontakt
- návratka (pokud potřebujeme)
- atd.

ZŠ Višňová - Prezentace projektu veřejnosti

Jakým způsobem budeme vybrané zvat?

- osobní pozvání (nejúčinnější)
- pozvánka v obecním tisku
- rozesílka (roznos) pozvánek
- atd.

Jak zajistíme občerstvení?

Můžeme například:

- připravit občerstvení se žáky v rámci hodin vaření
- požádat školní kuchařky o pomoc
- požádat rodiče a prarodiče o pomoc

Co se s návrhy žáků a občanů po setkání stane?

Zastupitele města seznámíme s očekáváním školy a vyjasníme si, co se s návrhy žáků a občanů stane. Toto je důležité zejména proto, abychom mohli zúčastněným na konci setkání říci, co bude dál, jak budeme s jejich podněty dále pracovat a neslibovali jim něco, co nebudeme schopni dodržet.

Jaká budou pravidla komunikace a spolupráce na setkání?

Připomeneme si pravidla komunikace a promyslíme, zda stejná budou platit i při komunikaci s dospělými. Pokud jsou pravidla nedostatečná, připravíme si vhodné pravidlo a doplníme ho na setkání (viz níže).

Co s VIP hosty?

- jaký budou mít úkol - dopředu je s ním seznámíme
- kdo se jim po celou dobu bude věnovat
- kde budou sedět, kdo je uvede na místo

→ V DEN SETKÁNÍ:

Napišeme program a další informace a vše vyvěsíme v místě setkání:

- cíl/důvod setkání
- program včetně časového rozvrhu
- úkoly, které se budou řešit

Připravíme místnost pro nerušený poslech prezentací a na následnou tiskovou konferenci a víme, jak budeme upravovat místnost pro stolečkování, viz níže.

Na improvizaci nebude mnoho času, proto si:

- promyslíme, jak budeme upravovat místnost v jednotlivých částech setkání a kdo to má organizačně na starost,
- připravíme dopředu stoly a židle, které budete potřebovat při stolečkování,

Vyvěsíme výstupy z jednotlivých kroků projektu, aby se s nimi mohli účastníci při příchodu seznámit.

Nebojme se úkoly svěřit žákům, vše s nimi prodiskutovat a připravit. Stane-li se tak, bude vše v pořádku a, i kdyby udělali nějakou chybu, nic se neděje. Bude to pro ně velká zkušenost a navíc jim v očích veřejnosti ledašco projde snáze než dospělému. Musí jen vědět, na koho se v případě potřeby mají obracet s prosbou o pomoc či podporu.

Jednání na zastupitelstvu bylo pro děti určité zážitkem. Vyzkoušely si, jak to v realitě chodí, získaly pocit zodpovědnosti za svou práci.

ZŠ Lukavice

ZŠ Stěžery - Představení aktivit zastupitelstvu obce

SETKÁNÍ S KOMUNITOU

→ MOTIVACE, ÚVOD (15 MINUT)

Přivítání účastníků a představení VIP hostů (pozor na správné oslovení a pořadí představení)
Seznámení s důvodem setkání (jen stručně, vše je pro přehlednost napsáno a vyvěšeno v místnosti)

- čas trvání akce
- program
- organizační informace
- cíl a výstup setkání
- představení, případně doplnění pravidel diskuse a spolupráce
- icebreaker pro nastavení bezpečného prostředí

Abyste navodili vhodnou atmosféru a pomohli se účastníkům uvolnit, připravte si pro ně sadu jednoduchých otázek, na které odpoví pouze povstáním ze židle. Příklady otázek:

- Kdo bydlí v této obci od narození, více než 20 let, 10 let, 5 let, kdo zde žije méně než 5 let?
- Kdo má/měl děti/vnoučata v naší škole?
- Kdo pracuje v naší obci? Kdo do 10 kilometrů? Kdo dále?
- Kdo rád sportuje? Čte? Chodí na procházky? Něco dalšího (řekněte jedním, dvěma slovy co)?
- Kdo je zvědavý, co dnes uslyší, co se dnes bude dít?

Děkujeme za vaše odpovědi, už nebudeme dále zdržovat a pozveme si první prezentující.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (120 MINUT)

Prezentace žáků (30 minut)

- Průběh projektu a proč to děláme – 5 minut
- Představení vize místa – 10–15 minut
- Vybrané projektové záměry – 15–20 minut (dle počtu záměrů)

V rámci reflexe nám předali žáci velmi pozitivní zpětnou vazbu na zrealizovanou prezentaci. Byl to pro ně velký zážitek vidět na vlastní oči fungování místního zastupitelstva a vyzkoušet si prezentaci před veřejností. Někteří z žáků museli opravdu překonat i velký ostych. Všichni žáci 5. třídy hodnotí proběhlou prezentaci velmi kladně a mají radost z navázané spolupráce s obcí a komunitou obce. Kladné ohlasy přišly i ze strany rodičů žáků.

ZŠ Libchavy

Tisková konference (15 minut)

Cílem konference je získat zpětnou vazbu od komunity. Komunita zatím nekomentuje, pouze klade otázky, žáci odpovídají – je třeba zdůraznit účastníkům, ať ještě nesdělují komentáře a nápady. Účastníci nedávají přímou zpětnou vazbu, ale kladou otázky a snaží se tím žákům odkrýt nedostatky, pomáhají jim utřídit myšlenky, žáci jako skupina odpovídají (za případné podpory pedagogů).

ZŠ Stěžery - Představení aktivit zastupitelstvu obce

Zadání pro tiskovou konferenci:

- Teď jste slyšeli, co žáci řekli o vizi. Zkuste se zamyslet a položte otázky, které směřují k tomu, abyste získali celkový obraz o vizi nebo si ujasnili nesrozumitelná místa.
- Žáci představili klíčové potřeby a problémy místa. Zkuste se zamyslet a položte žákům otázky, které by jim pomohly si ujasnit, co chybí, jestli jde jejich přemýšlení o místě správným směrem apod.

Pokud dostaneme otázku, na kterou nemáme odpověď a vyhodnotíme ji jako důležitou pro projekt, zapíšeme ji na flip k pozdějšímu řešení.

Zadání na následující pauzu pro účastníky:

- Zamyslete se a připravte si k jednotlivým záměrům alespoň 3 nápady, způsoby, jak daný problém řešit, co vás osobně napadá ke konkrétním návrhům, které zazněly.

Pauza na přípravu prostoru pro debatu o problémech v místě (15 minut)

Během přestávky rozmístíme se žáci stoly dle počtu projektových témat/záměrů (pokud je hodně účastníků, připravíme např. dvojnásobný počet stolů a jedno téma se bude řešit u dvou stolů atd.). Na každý stůl umístíme flip s jedním projektovým tématem/záměrem, fixy a pracovní list s doplňkovými otázkami, aby skupina věděla, o čem se má bavit, když jim dojdou nápady, například:

- *Co by mohlo / co bych chtěl, aby realizací vzniklo?*
- *Na co se nesmí zapomenout (obecné i konkrétní nápady)?*
- *Kdo s tím může pomoci?*
- *Jak se mohu zapojit já (finančně, prací, materiálně, radou atd.)?*
- *Vidím zde nějakou komplikaci, která by mohla bránit realizaci projektu?*

Stolečkování (60 minut – dle počtu projektových záměrů)

Po přestávce požádáme účastníky, aby se společně s žáky rozsadili v určitém počtu k jednotlivým stolům. Ideální počet diskutujících u jednoho stolu je 4–6. Každá skupina má na diskusi 10 minut, pak se rychle přesune k dalšímu tématu. Jeden člověk hlídá čas a dává účastníkům vědět, kdy za sebou mají prvních 5 minut a kdy se mají přesunout.

Zadání pro diskusi:

- Každá skupina si určí zapisovatele a čtenáře otázek.
- Je potřeba nejprve dát slovo každému u stolu – každý řekne svůj názor, následně pak můžeme téma probírat ve volném pořadí.
- Můžete diskutovat jak obecná, tak konkrétní doporučení, informace, nápady a náměty, včetně možnosti vašeho vlastního zapojení/pomoci.
- Na každé téma má skupina 10 minut, pak se posune k dalšímu stolečku.
- Náměty a připomínky zapisujeme na flipový papír, který máte k dispozici na stolech.
- Papír zůstává na stolečku, přesunují se jen lidé.
- U dalšího stolečku si všichni nejprve přečtete, co zapsala předchozí skupina a následně doplňte o své nápady.
- Udělejte tečku k nápadu, který měla předchozí skupina, vy ho sdělíte a chcete ho podpořit.
- Každá skupina bude pracovat jen na dvou tématech, po druhém tématu se vrátí k prvnímu stolku/tématu a spojí se se skupinou, která měla stejné téma (pokud jsou zdvojené stolky).
- Společně se seznámí s tím, co je na flipu napsáno, domluví se, které body jsou nejdůležitější, nejzásadnější či nejzajímavější (10 minut) a ty odprezentují (3 minuty).

Metodická poznámka: V případě setkání, kde byl menší počet účastníků, některé školy po prezentacích zařadili místo stolečkování společnou diskusi účastníků a žáků.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (5 MINUT + ÚKLID + 20 MINUT DRUHÝ DEN)

Závěr se všemi účastníky (5 minut + úklid)

- Podáme informace o tom, co se bude dále dít s nápady a připomínkami a jakým způsobem se zúčastnění budou dozvídat o dalších krocích.
- Poděkujeme za účast a práci na setkání.
- Uklidíme místnost.

Reflexe setkání s žáky (20 minut) – *druhý den ve škole*

Na základě toho, jak proběhlo setkání, uděláme reflexi podle Kolba¹⁵ a vytěžíme klíčové poznatky se žáky, které jim pomohou dále přemýšlet o doplnění vize a projektových záměrů.

Příklady otázek:

Vytěžení poznatků pro další práci na vizi

- *Jaké to pro tebe bylo? Jak jsi se při tom cítil?*
- *Co jsou pro tebe 2 klíčové momenty setkání? Co tě překvapilo, cos netušil a přijde ti to důležité?*
- *V čem byly klíčové? Co si z nich odnášíš za poznatek?*
- *Jak ho využiješ do další práce?*

Vytěžení spolupráce s komunitou

- *Bylo pro tebe těžké pracovat s cizími dospělými?*
- *Jaký jsi viděl rozdíl v práci s dospělými oproti práci se spolužáky ve třídě? Co bylo zajímavého na komunikaci s dospělými, co tě překvapilo?*
- *Co se ti povedlo a co se ti nepovedlo?*
- *Jak bys to udělal příště?*

ZŠ Lukavice - Představení vize a záměrů na zastupitelstvu obce

¹⁵ Viz samostatná příloha „Sborník nástrojů a návodů“

ÚKOLNÍK – SETKÁNÍ S KOMUNITOU

SPLNĚNO
ANO/NE

ÚKOL/ZADÁNÍ

TERMÍN
(DO KDY SPLNIT)

ZODPOVĚDNÁ
OSOBA/Y

Před setkáním:

	Určený koordinátor – hlídá splnění všech úkolů.		
	Setkání se zástupcem/ci obce – termín, organizace		
	Žáci jsou připraveni na setkání se zástupcem/ci obce.		
	Vybrané a zamluvené místo k setkání		
	Občerstvení – zajištěné, domluvené, určeno, kdo se bude na setkání starat		
	Pozvánky – promyšlené, vyrobené, odeslané		
	Návratky – zadministrované		
	Moderátor/ka setkání a zapisovatel/ka – určeno, domluveno		
	Organizace a výzdoba místnosti - kdo, jak (před a v průběhu setkání)		
	Pomůcky, technika a další materiál		
	VIP hosté – jak je o ně postaráno, vědí, co mají dělat		
	Pravidla pro průběh setkání		
	Časoměřič/ka – určen/a		
	Oblečení na setkání – určit, informovat všechny		
	Fotograf/ka a reportér/ka (sbírá podklady pro článek, který vyjde po setkání)		
	Máme splněny všechny úkoly		
	Další:		

SPLNĚNO
ANO/NE

ÚKOL/ZADÁNÍ

TERMÍN
(DO KDY SPLNIT)

ZODPOVĚDNÁ
OSOBA/Y

V den setkání:

	Program a další informace – napsáno, vyvěšeno		
	Připravená a vyzdobená místnost, žákovské výstupy vyvěšeny		
	Připravené stoly a pomůcky pro „stolečkování“, viz výše		
	Místo pro odkládání kabátů		
	Občerstvení a místo pro odkládání nádobí		
	Pomůcky a další materiál, vyzkoušená technika		
	Pravidla pro průběh setkání – připravena, vyvěšena		

4 DOPLNĚNÍ VIZE MÍSTA A ZÁSObNÍKU PROJEKTOVÝCH ZÁMĚRŮ

Fáze projektové výuky: Reflexe

Cíle: Žák vyhodnotí výstupy z diskuse s komunitou.

Důkaz o učení, výstup: Doplněná vize místa a zásobník projektových záměrů

Čas na aktivitu: 45 minut

Čas na přípravu: 10 minut

Prostředí: Třída

Autor: Karin Richterová

Pomůcky, materiál: Flipy – výstupy ze setkání s komunitou

Anotace, shrnutí: Žáci si společně projdou získané náměty a připomínky ze setkání s komunitou a na základě diskuse případně doplní vizi místa a zásobník projektových záměrů.

MOTIVACE, ÚVOD (5 MINUT)

Ve třídě vyvěsíme výstupy ze setkání s komunitou zaznamenané na flipových papírech a žáci krátce vzpomínají, jak probíhalo setkání, učitel případně doplní, upřesní.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (35 MINUT)

Doplnění vize místa (15 minut)

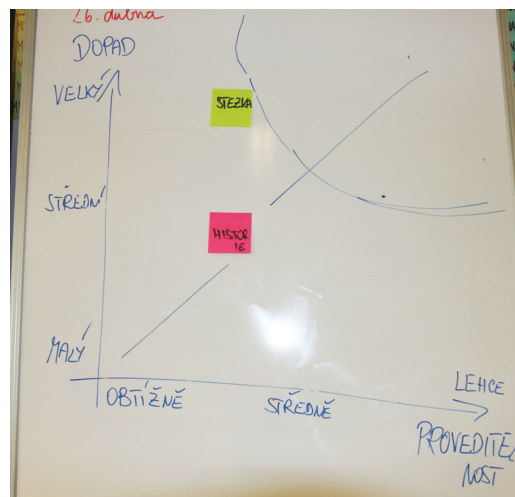
Pokud jsme na setkání s komunitou získali relevantní připomínky k prezentované vizi místa, společně si je projdeme, krátce nad nimi diskutujeme a v případě všeobecné shody je doplníme do finální verze vize místa:

- připomínky seřadíme dle jednotlivých témat;
- diskutujeme se žáky, zda je vhodné připomínky doplnit, či nikoliv.

Doplnění zásobníku projektových záměrů (20 minut)

Nyní si postupně projdeme připomínky k jednotlivým projektovým záměrům a seřadíme je dle témat/obsahu (stejně či podobné připomínky k sobě atd.):

- Bude-li třeba, připomeneme si diskusi, která o nich probíhala.
- Vytřídíme zvláště organizační a technické věci a prozatím je odložíme stranou (vrátíme se k nim v dalších aktivitách, tedy dle charakteru věci, např. při bádání, plánování a realizaci) a zvláště připomínky ke konkrétnímu projektovému záměru. Např. pokud byl diskutovaný projektový záměr „úprava veřejného prostranství“, mohl někdo z komunity navrhnout „umístění laviček a košů k místní lípě“, výsadbu stromů atd.
- Dle potřeby doplníme tyto náměty přímo do zásobníku projektových záměrů, např. formou poznámek.

ZŠ Stěžery - Shoda na záměru projektu

→ REFLEXE, ZÁVĚR (5 MINUT)

Dle domluvy doplníme připomínky do vize místa a zásobníku projektových záměrů a finální verzi vyvěsíme ve třídě nebo ve škole.

Žáci si doplní vizi do svých projektových portfolií.

Metodická poznámka: Nezapomeneme o finální verzi vize místa osobně informovat vedení obce a účastníky setkání s veřejností, např. sepsáním článku do místních novin atd.

ZŠ Stěžery - Shoda na záměru projektu

**DRUHÝ CYKLUS PROJEKTOVÉ
VÝUKY – PROJEKT PRO MÍSTO**

PÁTÝ KROK: VYBÍRÁME A PROMÝŠLÍME PROJEKT

5 SHODA NA ZÁMĚRU PROJEKTU

Fáze projektové výuky: Motivace

- Cíle:**
- Žák vybere a upřesní záměr svého projektu.
 - Žák zažije konsenzuální rozhodování a popíše jeho výhody a nevýhody.

Důkaz o učení, výstup:

- Jeden vygenerovaný projektový záměr, který bude vyvěšen ve třídě.
- Vize místa doplněná o případné náměty ze schůzky s komunitou a zásobník projektových záměrů.

Čas na aktivitu: 45 minut

Čas na přípravu: 20 minut

Prostředí: Třída

Autor: Tomáš Hawel, Karin Richterová

Pomůcky, materiál: Tabule, barevné křídly (nebo flip, flipové papíry a fixy), výstupy na flipcích ze setkání s veřejností, vize, tabulka dopadů a proveditelnosti (namalovat na tabuli nebo na flip)

Anotace, shrnutí: Žáci, na základě připomínek od komunity, doplní vizi místa a společně vyberou jeden projektový záměr. O konečné verzi vize místa a výběru projektového záměru budou informovat komunitu a další zúčastněné.

Je žádoucí, aby tato aktivita proběhla cca do týdne od setkání s veřejností, aby měli žáci vše ještě čerstvě v paměti.

→ MOTIVACE, ÚVOD (10 MINUT)

Stručně si s žáky připomeneme průběh setkání s komunitou a projdeme jednotlivé připomínky k vizi a projektovým záměrům, které jsme od komunity získali.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (25 MINUT)

Generování projektových záměrů, připomínek od komunity (15 minut)

Náměty na konkrétní projektové záměry společně zhodnotíme a zaznamenáme do tabulky dopadů a proveditelnosti (návod viz program Tvorba vize místa).

Metodická poznámka: Zde ještě nemusíme mít všechny informace, které potřebujeme k realizaci projektu. Získané záměry hodnotíme z pohledu znalostí a zkušeností, které o nich v tuto chvíli máme.

Jakmile zaznamenáme všechny záměry a další nás již nenapadnou, odstoupíme od tabulky a prohlédneme si ji. V pravém horním rohu nalezneme ty záměry, které jsou nejsnáze proveditelné a mají největší dopad. Tyto záměry si napíšeme pod sebe na tabuli a pro jistotu si společně se žáky zopakujeme, čeho se jednotlivé záměry týkají – pokud je přítomen autor/autoři záměru, měli by ho představit/připomenout.

Výběr jednoho projektového záměru (10 minut)

Pokud z tabulky dopadů a proveditelnosti jasně nevypadne jeden záměr, je třeba se domluvit, jakým způsobem vybereme, co budeme realizovat. Pro volbu jednoho záměru doporučujeme zvolit nějaký jednoduchý a rychlý způsob výběru, např. každý žák může přidělit 3 čárky k nejvíc preferovaným záměrům (dle uvážení žák nemusí všechny čárky přidělit, či může dát všechny k jednomu záměru). Jednoduchým sečtením získáme vítězný záměr.

Vybraný záměr napíšeme a vyvěsíme na viditelné místo, žáci si ho zapíší do svých projektových portfolií a informujeme o něm všechny zapojené (vedení, komunitu atd.).

Metodická poznámka: Všechny ostatní záměry sepíšeme (např. dle pořadí v hlasování). Můžeme je připsat k vizi místa, jako tzv. zásobník projektových záměrů, kterým se můžeme věnovat v dalších letech.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (10 MINUT)

Přesvědčíme se, že všichni žáci souhlasí s vybraným záměrem, například jednoduchými otázkami:

- Na jakém základě jsme vybrali tento záměr?
- Co vás na vybraném záměru láká? Na co se těšíte?
- Vysvětlete proč?
- Je něco, co vás neláká? Na co se netěšíte?
- Vysvětlete proč?
- Co by vám pomohlo, abyste byli více v pohodě?

Metodická poznámka: Všichni zúčastnění musí vědět, že pokud se záměr ukáže během dalšího bádání jako hůře proveditelný, než jsme původně mysleli, nic se neděje. V zásobníku máme další záměry, stačí po nich sáhnout. Buď budeme respektovat předchozí výběr, nebo můžeme dát žákům možnost hlasovat znovu.

5 BADATELSTVÍ O PROJEKTOVÉM ZÁMĚRU

Fáze projektové výuky: mapování, třídění

Cíle:

- Žák formuluje otázky a navrhuje postup pro jejich zodpovězení.
- Žák vyhledává a srovnává informace o potřebách a problémech místa a možnostech řešení z různých zdrojů, kriticky zkoumá jejich význam a obsah.

Důkaz o učení, výstup: Žáci získají takové množství informací/odpovědí, aby mohli zhodnotit vhodnost vybraného námětu projektu, případně ho doplní/upraví či vyberou jiné téma.

Čas na aktivitu: 45 minut + čas potřebný ke zjišťování odpovědí

Čas na přípravu: 20 minut

Prostředí: Dle zvoleného projektového záměru a metody

Autor: Karin Richterová, Alena Kohoutová

Zdroj, inspirace:

- http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty5_jakseptat
- J. L. Steelová, K. S. Meredith, Ch. Temple, S. Walter. *Příručky programu RWCT (Čtením a psaním ke kritickému myšlení)*

Pomůcky, materiál: Dle zvolené metody

Anotace, shrnutí: Žáci získávají informace potřebné pro realizaci projektového záměru. Následně tyto informace zhodnotí a v dalším kroku využijí pro formulaci cíle projektu, naplánování jednotlivých kroků projektu a jeho následnou realizaci.

→ MOTIVACE, ÚVOD (5 MINUT)

Stručně si připomeneme, jaký máme projektový záměr, v případě potřeby si připomeneme další podrobnosti, které o něm již víme.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (30 MINUT)

Analýza projektového záměru, kladení otázek a hledání a vyhodnocování odpovědí

Pro určení, co všechno potřebujeme vědět, abychom mohli naplánovat a zrealizovat projekt (o čem budete bádát), můžeme použít stejný postup, jako v aktivitě „Tematická výuka“ s tím rozdílem, že žáci již znají projektový záměr, proto bude téma tentokrát užší. Opět nezapomínáme, že je třeba vycházet z místa realizace projektu, tedy z místních podmínek, možností, potřeb atd.

Jakmile si definujeme otázky (o čem budeme bádát), domluvíme se na způsobu zjišťování a případně ještě na tom, kdo je za nalezení odpovědí zodpovědný.

Metodická poznámka: Chceme-li vyzkoušet jiné metody vhodné ke kladení otázek a analýze témat, nalezneme je níže.

Pracovali jsme s celou třídou společně. Vytvářeli jsme myšlenkovou mapu se zadáním: „Co potřebujeme vědět o vysazení lípy?“. Snažili jsme se zapisovat k sobě otázky, které k sobě nějak logicky patřily. Žáci jich vymysleli opravdu velké množství. Na závěr jsme si je shrnuli do kategorií. V každé kategorii jsme si zapsali klíčové dotazy. Dále jsme přemýšleli, jak získat potřebné odpovědi. Vedle internetu a odborné literatury se jako nejlepší ukázala cesta oslovení odborníků ze zahradnictví a spolupráce s nimi. Tohoto odborníka jsme následně pozvali do školy a na místě budoucí výsadby jsme mu všechny své otázky položili a v rozhovoru jsme získali potřebné odpovědi. Všechny problémy se ukázaly jako řešitelné, tudíž nebylo třeba na našem záměru nic měnit.

ZŠ Libchavy

Bádání (čas dle zvoleného způsobu hledání odpovědí)

Žáci zjišťují odpovědi na otázky, které si definovali v předchozí části.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (10 MINUT)

Revize námětu projektu

Žáci na základě získaných informací zhodnotí, zda je zvolený projektový záměr vhodný, případně ho upřesní, zúží či stanoví záměr jiný (v zásobě jich máme několik).

Metodická poznámka: Pokud se na základě zjištěných informací rozhodneme, že zvolíme jiný záměr, rozhodně to není neúspěch! Naopak. Vysvětlíme žákům, že je dobře, že se tak stalo, protože pokud bychom přistoupili k realizaci projektu a zjistili tuto skutečnost až později, bylo by daleko složitější (jestli vůbec možné) úspěšně dokončit projekt. Mějme však na paměti, že při volbě nového záměru bude třeba znovu provést „bádání“. Nicméně nyní již bude práce jednodušší, protože mnohé informace jste získali v předešlém bádání. Rovněž se může stát, že v průběhu bádání zjistíme, že máme příliš náročný či široký záměr – nejsme schopni ho zvládnout jedním malým projektem. V tom případě můžeme udělat následující:

- znovu použijeme tabulku dopadů a proveditelnosti a vyberme jiný záměr nebo,
- budeme pracovat s tímto širokým záměrem, který můžeme rozdělit do několika fází. To znamená, že si v dalším kroku definujeme širší cíl a k němu jednotlivé dílčí cíle. Jeden z těchto dílčích cílů budeme realizovat nyní a další cíle postupně v dalších letech. Např. máme záměr realizovat úpravu parku a dílčími záměry budou:

- umístění laviček a košů,
- výsadba zeleně,
- stroje na cvičení pro seniory,
- naučné tabule atd.

ZŠ Višňová - Bádáme o projektovém záměru

ZŠ Stěžery - Bádáme o projektovém záměru

DALŠÍ METODY VHODNÉ K ANALÝZE TÉMATU, KLADENÍ OTÁZEK A HLEDÁNÍ ODPOVĚDÍ:¹⁶

ANALÝZA ZÁMĚRU A KLADENÍ OTÁZEK:

Kostka

Kostka je strategie, která umožňuje vnímat téma a uvažovat o něm z mnoha hledisek. Využívá hrací kostku (např. vyrobenou z papíru), která nese na svých stranách výzvy, co si má žák se zadaným námětem počít, jak o něm přemýšlet. Slovesa napsaná na jednotlivých stranách kostky: **popiš, porovnej, analyzuj, aplikuj, asociuj, argumentuj pro a proti.**

Nejprve stanovíme námět, o kterém chceme přemýšlet. Pokud je to předmět, mohou ho mít žáci před sebou. Žáci ho popisují metodou volného psaní v jednotlivých stranách kostky. Pokud používáme metodu „Kostka“ při výuce o něčem abstraktním, snaží se vybavit si co nejvíce podrobností. Ke každému pojmu na stěně kostky píšeme 2–4 minuty (na začátku můžeme déle – např. u popisu), další části můžeme zkrátit.

Technika „tázacích slov“

(Tato technika je určena pro případ, kdy studenti jsou již obeznámeni s obsahem nebo tématem hodiny a kdy už si osvojili několik základních pojmů spojených s probíranou látkou. Tázací slova jim mohou dopomoci k vytvoření tzv. „zóny zájmu“.)

Do pravého sloupce tabulky žáci zaznamenají informace, které si pamatují ve spojitosti s vybraným tématem projektu. V levém sloupci tabulky jsou zapsána různá tázací slova (nejméně 8). Za použití prvků z obou sloupců vytvářejí potom žáci co největší počet otázek (mají na to 5–7 minut), minimálně 10. Tento úkol mohou provádět samostatně nebo ve dvojicích.

HLEDÁNÍ A VYHODNOCOVÁNÍ ODPOVĚDÍ

Technika „6W“

Název techniky vyplývá z toho, že v angličtině řada tázacích slov začíná na w - „W“ je první písmeno tázacího slova „Proč?“ (Why?), a má mnoho významových odstínů, jako např. „Kvůli čemu?“, „Z jakého důvodu?“ atd.

Například: Po probrání tématu Motivace ke studiu rozdělí vyučující studenty do dvojic. Mezi nimi potom probíhá následující rozhovor:

„Proč jsi studoval téma Motivace ke studiu?“

Druhý odpoví: „Chci se dozvědět, jak můžu motivovat své studenty ke studiu.“

První není spokojen: „A proč se chceš dozvědět, jak můžeš motivovat své studenty ke studiu?“

Druhý musí najít cestu ven: „Aby žáky zajímalo, co je učím.“

„A proč chceš, aby žáky zajímalo, co je učíš?“ A tak dále...

Formulace vyjasňujících otázek - a dohledávání informací (vhodné také v případě besedy, schůzky s odborníkem atd.) Vyjasňující otázky zpravidla začínají slovy: „Chcete říct...?“, „Jestli jsem dobře rozuměl/a...“, „Možná se mylím, ale říkal/a jste...?“

ZŠ Stěžery - Bádáme o projektovém záměru

¹⁶ Podrobný popis jednotlivých metod, viz příloha metodiky „Sborník nástrojů a návodů“

5 KONKRETIZACE CÍLE A KROKŮ K JEJICH NAPLNĚNÍ

Fáze projektové výuky: Třídění

- Cíle:**
- Žák pracuje s názory ostatních a reflektuje je.
 - Žák stanoví cíle a naplánuje logicky provázaný postup realizace projektu.

Důkaz o učení, výstup: Konkrétní cíl projektu a plán řešení projektu (plán kroků)

Čas na aktivitu: 90 minut

Čas na přípravu: 20 minut

Prostředí: Třída

Autor: Karin Richterová, Alena Kohoutová

Pomůcky, materiál: Tabule, flipové papíry, lepicí papírky, fixy, vytištěný „Úkolník – realizace projektu“, další dle zvážení

Anotace, shrnutí: V tomto programu žáci nastaví SMART(ER) cíl a naplánují jednotlivé kroky vedoucí k realizaci projektu.

→ MOTIVACE (10 MINUT)

Vezmeme si k ruce projektový záměr, který jsme si zrevidovali při bádání a napíšeme ho na tabuli. Stručně si připomeneme, jak jsme záměr vygenerovali, co jsme se dále dozvěděli a jak probíhalo bádání:

- Nejprve se každý žák zamyslí sám.
- Následně žáci postupně řeknou, na co si vzpomínají (každý jednu věc).
- Pokud bude třeba (někteří žáci by ještě chtěli něco říci), po vystřídání všech žáků, můžeme vyvolávat další individuálně.

→ PRŮBĚH, POPIS PRAVIDEL (75 MINUT)

Formulace cíle (20 minut)

Vyzvěte žáky, aby si ve dvojicích v lavici (nebo ve skupině) zkusili zformulovat, jaký by měl být cíl našeho snažení. Nezatěžujme je hned všemi pravidly cíle dle SMART(ER), zvolte spíše postupné kroky:

- Nejprve žáci jednoduše navrhnou: „Čeho chceme dosáhnout a do kdy to má být hotové tak, abychom to zvládli našimi silami (případně s pomocí dalších partnerů/spolupracovníků)“.

Metodická poznámka: Připomeneme žákům, že náš cíl musí být šetrný vůči životnímu prostředí i lidem (vzpomeneme si na aktivitu „Udržitelný život v místě“) a do kdy by měl být dokončen (obvykle se jedná o konec června).

- Poté skupinky řeknou své cíle, učitel je napíše na tabuli (případně můžou sami žáci). Krátce nad návrhy diskutujeme a vybereme ten, co se vám líbí nejvíce, který nejlépe odpovídá tomu, čeho chcete dosáhnout.
- Dále se žáků zeptáme, jestli se dá tento cíl změřit? Pokud ne, společně ho doplníme nebo znovu zformulujeme.
- Nyní se zamyslíme, jestli tento cíl můžete představit zástupcům obce a případným dalším partnerům, kteří nám s tímto projektem budou pomáhat? Je tento cíl přijatelný i pro ně? Opět ho dle potřeby upravíme.
- Hotový SMART(ER) ¹⁷ cíl napíšeme a vyvěsíme, aby ho všichni měli na očích.

¹⁷ Více viz samostatná příloha „Sborník nástrojů a návodů“.

Děti ze začátku nevěděly, proč něco takového děláme zrovna tímto způsobem, ale po závěrečné rekapitulaci se shodly, že teď už to celé má nějakou strukturu a řád.

ZŠ Pěncín

Co dál? Jak dosáhneme cíle? Co musíme udělat? (35 minut)

Tyto otázky napíšeme na tabuli nebo flip. Žáci budou mít za úkol každý sám na papír napsat, co vše je třeba udělat, abychom dosáhli cíle (cca 10 minut). Pak si ve dvojicích v lavici porovnají svoje nápady a vzájemně si doplní, co komu chybělo (cca 5 minut). To samé pak udělají ještě jednou ve skupince 3–5 žáků a jednotlivé nápady napíší na lepicí papírky (cca 10 minut).

Mezitím na flipový papír doprostřed napíšeme zkrácený cíl (abychom ušetřili místo, pokud je cíl moc dlouhý) a umístíme ho nejlépe na zem tak, aby se k němu vešli všichni žáci (můžeme samozřejmě spojit několik stolů a položit flip na ně apod.).

Jakmile budou mít žáci ve skupinkách hotovo, nalepi papírky na flipový papír. Nakonec se všichni sejdou nad flipem a roztřídí papírky do jednotlivých skupin (podobné k sobě) – harmonogram, rozpočet, koho oslovit, co zařídit atd... (cca 10 minut).

Rozdělení úkolů a zodpovědností (20 minut)

Při práci na vlastním projektu je dobré vybrané úkoly rozdělit mezi žáky – aby bylo jasné, kdo je odpovědný a úkol tak nezapadl. Zároveň je dobré úkoly rozdělit dle jejich zájmu, talentu. Dobře může fungovat pojmenování některých rolí – např. grafik/čka, fotograf/ka, jednatel/ka s vedením školy, finanční manažer/ka, historik/čka, reportér/ka, koordinátor/ka venkovních prací apod. Proto je dobré si dopředu názvy rolí připravit dle typu projektu a napsat každou roli zvlášť na jmenovku, viz text níže (můžeme je pak se žáky ještě doplnit).

Připravíme si jmenovky nebo visačky s názvy rolí a domluvíme se, který z žáků bude zastávat danou roli či bude vedoucí skupinky v případě, že bude žádoucí, aby na úkolu pracovalo více žáků (žáci si mohou vybírat sami nebo mohou nominovat jiné). Jmenovku dáme žákovi (žákům), který bude roli zastávat. Tuto jmenovku bude nosit při plnění své role.

- Pokud časem zjistíte, že vám nějaká role chybí, můžete ji doplnit.
- Ne všichni žáci musí mít nějakou roli, ale všichni se budou podílet na realizaci projektu.

Následně si vezmeme k ruce flip s lístečky s nápady a společně vyplníme tabulku (viz příloha Úkolník – realizace projektu). Nejsme-li v tuto chvíli schopni vyplnit všechny kolonky, domluvíme se, jak a do kdy zjistíme potřebné informace a tabulku doplníme.

- Nejdůležitější data viditelně vyznačíme.
- Můžete doplnit i další úkoly, které vás budou průběžně napadat.
- Do tabulky nemusíme vepsat všechny lístečky, stačí je shrnout do většího úkolu, nechme si však lístečky po ruce, abychom na něco nezapomněli, případně si texty z lístečků vypíšeme do tabulky do sloupce Poznámky.

Metodická poznámka: Můžeme zvolit i opačný postup – tedy nejprve vyplnit tabulku a následně k jednotlivým rolím přidělit konkrétní osoby, které tak budou mít lepší přehled o tom, co je čeká, co budou mít na starost. Do sloupce Zodpovědná osoba tedy budeme vyplňovat název role, nikoliv konkrétní osobu. V tomto případě ale doporučujeme např. pod tabulku ještě doplnit k rolím i jednotlivá jména, aby později nedošlo k nedorozuměním.

Velmi přínosný byl pracovní list „Úkolník“, jehož finální verzi jsme mohli vyvěsit ve třídě a průběžně se k ní vracet a vše kontrolovat.

ZŠ Libchavy

Metodická poznámka: Závěrečná slavnost – nezapomeňte, že součástí projektu bude i jeho slavnostní zakončení – tedy představení výsledků projektu veřejnosti (viz níže). Jeho pojetí je čistě na vás, proto byste měli počítat i s tímto krokem/úkolem.

→ REFLEXE, ZÁVĚR (5 MINUT)

Tabulku vyvěsíme viditelně ve třídě a ověříme si, že všichni vědí, co bude jejich úkolem. Můžeme vyzvat žáky, jestli je nenapadá ještě nějaké doplnění k úkolům či rolím.

K tabulce se budeme průběžně vracet, kontrolovat úkoly, termíny apod. a dle potřeby ji upravovat.

ZŠ Stěžery - Bádáme o projektovém záměru

ŠESTÝ KROK: REALIZUJEME PROJEKT

6 REALIZACE A SLAVNOST

Fáze projektové výuky: Tvorba produktu

- Cíle:**
- Žák zná svoji roli v týmu a ví, jak souvisí s rolemi ostatních.
 - Žák zrealizuje projekt pozitivně ovlivňující stav místa a prezentuje ho na slavnosti.

Důkaz o učení, výstup: Zrealizovaný projekt a závěrečná slavnost

Čas na aktivitu: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Čas na přípravu: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Prostředí: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Autor: Karin Richterová

Pomůcky, materiál: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Anotace, shrnutí: Žáci, společně se svými partnery zrealizují projekt a uspořádají závěrečnou slavnost.

Nyní nás čeká velmi příjemná část, kdy vidíme, jak se projektový záměr přetváří do reálné podoby. Nezapomínejme průběžně revidovat cíl, aby byl stále SMART(ER), sledovat termíny v úkolníku a v případě potřeby doplnit a dořešit další úkoly.

DOPORUČENÍ PRO REALIZACI PROJEKTU

- Nechávejme si na jednotlivé úkoly dostatek času, v případě venkovních prací je třeba počítat s tím, že nám může plány narušit počasí apod.
- O pomoc požádáme i rodiče, prarodiče, komunitu apod. Uspořádáme třeba pro všechny brigádu, zapojíme je do přípravy slavnostního zakončení projektu... Rodiče i prarodiče jsou ochotni pro své děti leccos učinit, ochotně se zapojí do příprav i realizace a třeba upečou něco dobrého na brigádu i slavnost. Dobré občerstvení je polovina úspěchu!
- Průběžně dokumentujeme postup a všechny informujeme.

Aby byli žáci více aktivní, měl každý na starosti vlastní úkol. Také jim pomáhalo, když mohli pracovat na úkolu dva, aby si vzájemně pomáhali. Přesto však byl vždy jeden žák, který měl za daný krok zodpovědnost.

ZŠ Bodláka a Pampelišky, Veliš

DOPORUČENÍ PRO ZÁVĚREČNOU SLAVNOST

Nedílnou součástí dokončení projektu je i jeho slavnostní ukončení. Tato část je důležitá kvůli:

- seznámení veřejnosti s tím, jak jsme postupovali, proč jsme to dělali, co nám to přineslo a co vzniklo;
- poděkování sobě i spolupracovníkům/pomocníkům, kteří se do realizace projektu zapojili;
- zhodnocení spolupráce s obcí a nastínění dalších možností spolupráce, dalších plánů;
- odměnění se za celou práci – užijeme si příjemný den!

Metodická poznámka: Pozvěme na slavnostní otevření média a napíšme článek či rozešleme tiskovou zprávu. Úspěšně realizovaný projekt může být dobrým odrazovým můstkem k další spolupráci v budoucnu!

ZŠ Libchavy - Slavnostní sázení lípy

ZŠ Stěžery - Slavnostní představení výstupů projektu

SEDMÝ KROK: HODNOTÍME A PROMÝŠLÍME, CO DÁL

7 HODNOCENÍ A PLÁNOVÁNÍ DALŠÍCH KROKŮ

Fáze projektové výuky: Reflexe

- Cíle:**
- Žák zná svoji roli v týmu a ví, jak souvisí s rolemi ostatních.
 - Žák zrealizuje projekt pozitivně ovlivňující stav místa a prezentuje ho na slavnosti.

Důkaz o učení, výstup: Zrealizovaný projekt a závěrečná slavnost

Čas na aktivitu: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Čas na přípravu: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Prostředí: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Autor: Karin Richterová

Pomůcky, materiál: Dle typu projektu a zvolené formy slavnosti

Anotace, shrnutí: Žáci, společně se svými partnery zrealizují projekt a uspořádají závěrečnou slavnost.

CELOU CESTU LABYRINTEM ŠUŽ JE DŮLEŽITÉ ZHODNOTIT, ZAMĚŘÍME SE ZEJMÉNA NA:

Výsledek projektu

- Dosáhli jsme naplánovaného cíle?
- Pokud ne, co bylo příčinou?
- Co nám pomáhalo dotáhnout projekt do cíle?
- Co se nám dařilo?
- Co uděláme příště jinak?
- Co uděláme příště stejně?
- Apod.

Žáci v závěrečné reflexi psali nejvíce o tom, že se díky projektu naučili lépe spolu komunikovat, nebo naopak uváděli, že se jim nedařilo v průběhu realizace projektu kvůli nedostatečné komunikaci či kvůli tomu, že zapomínali provádět určité kroky.

ZŠ Bodláka a Pampelišky, Veliš

Průběh projektu

- Jaké nastaly v průběhu plánování a realizace problémy a proč?
- Co se nám dařilo?
- Co uděláme příště jinak?
- Co uděláme příště stejně?
- Apod.

Na závěr si žáci doplní portfolia cesty labyrintem, dolepí fotky. Můžeme žáky nechat napsat nějakou myšlenku, poselství apod.

Vzdělávací proces

- Co jsem se realizací projektu naučil/a, co mi projekt dal?
- Co se mi nepovedlo a proč?
- Co bylo pro mne největším přínosem?
- V čem se chci příště zlepšit a proč?
- Apod.

AKTIVITY NA ROZPTÝLENÍ A OBNOVENÍ SOUSTŘEDĚNÍ ¹⁸

Tyto aktivity můžeme zařadit dle potřeby v průběhu jednotlivých kroků. Jsou vhodné zejména tam, kde se žáci musí déle soustředit a mohli by být již unaveni.

Nekonečno v pohybu

- Spojíme dlaně, paže natáhneme před sebe a ve vzduchu před sebou kreslíme velkou ležatou osmičku. Díváme se na koncečky prstů a provázíme očima pohyby rukou. Několikrát opakujeme.
- Ve tvaru osmičky si můžeme také zaběhat. A tak, jestli máte nadbytek energie a nevíte, co s ní, zaběhejte si ve tvaru osmičky. Jen dávejte pozor, kdyby vás běhalo víc...

Nekonečno očima

Ležatou osmičku kreslíme jen očima. Hlavou nehýbeme, hýbeme pouze očima a osmičku se opět snažíme dělat co největší. Opakujeme několikrát.

Písmeno X na papíře

Na papír si nakreslíme písmeno X jednoduše tak, že fixem spojíme pravý horní roh s levým dolním a levý horní s pravým dolním. Papír umístíme ve výšce svých očí, např. na zeď, na tabuli nebo magnetem na lednici. Cvičení spočívá v tom, že se obě oči dívají do středu X, do místa protnutí dvou přímk.

Písmeno X očima

Očima kreslíme úhlopříčky ve tvaru X, můžeme také kreslit X zarámované ve čtverci. Stejně jako u ležaté osmičky děláme X co největší, ale nehýbeme u toho hlavou, jen očima.

Tleskání do kříže

Určitě si pamatujete z dětství tleskání ve dvojicích. Každý sám tleskne – tlesknutí spolu křížem – sám – do druhého kříže – sám – rovnoběžně spolu oběma rukama – sám – spolu křížem... Toto cvičení vzbuzuje v lidech radost a většinou ho doprovází smích. Dospělým chvíli trvá, než si uvědomí, jak se to vlastně hraje, pak si vzpomenu a jsou z nich zase děti. Zkuste to. Vyzvěte nějakého dospělého nebo dítě, ať si to s vámi zahraje. Pokud partáka na tleskání nenajdete, můžete si tleskat jen tak ve vzduchu nebo o zeď sami.

Tleskání ve čtveřici

Zajímavá situace nastává, když se sejdete čtyři a všem se vám chce zrovna tleskat. Pak se postavte do kruhu (možná spíše do čtverečku), dva a dva proti sobě (spolu tleskají ti dva proti sobě) a tleskání propojte tak, že se budete střídat. Když jedna dvojice tleskne každý sám, druhá dvojice tleskne spolu, a tak pořád dokola to samé, co ve dvojici. Chvíli trvá, než se sehraje, ale pak to stojí za to.

Dvě ruce, dvě možnosti

Jedno cvičení známe všichni z dětství. Jednou rukou poplácáváme vršek hlavy a druhou si kruhovým pohybem hladíme bříško. Další možnost je, že každou rukou kreslíme ve vzduchu před sebou jiný tvar, např. jednou rukou čtverec a druhou kruh (nebo cokoli jiného).

Vedoucím partnerem projektu je

Partneři projektu z řad neziskových organizací a univerzit:

Na ověření jednotlivých metodických přístupů a zpětné vazbě k rozvoji klíčových kompetencí se podílely desítky základních a středních škol v celé České republice.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Podrobný popis aktivit

Příloha metodiky vzdělávacího programu Škola pro udržitelný život
„Cesta labyrintem ŠUŽ“

Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov o.p.s.
Vytvořeno v rámci projektu CIVIS: zaostřeno na občanské a sociální kompetence,
registrační číslo: CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_011/0000672

Vydáno v roce 2019

Autoři: Karin Richterová, Tomáš Hawel, Pavel Kaplan, Jiří Kulich,
Alena Kohoutová, Kateřina Borovinová, Sofia Hladíková a kol.

Korektury: Veronika Neckařová

Grafické zpracování: Zora Mazáčová

Materiál si můžete stáhnout na www.skolaprozivot.cz

Kontakt: suz@ekologickavychova.cz